

Univerzita Hradec Králové

Fakulta informatiky a managementu

Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Geografické předpoklady rozvoje udržitelného turismu zvoleného regionu

Evropy a světa

(komparace geografických předpokladů alpských oblastí

Tyrolsko a Salcbursko z hlediska udržitelného turismu)

Bakalářská práce

Autor: Lenka Jelínková

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové 14. listopadu 2016

Lenka Jelínková

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PaedDr. Jiřímu Štyrskému, CSc., za vedení, odbornou pomoc a cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

Své největší a nejhlubší díky skládám Mgr. Mileně Jarošové, Ing. Danielu Polmanovi, DiS., a kolektivu pracovníků cestovní kanceláře Hoška tour, kteří mi poskytli cenné informace a materiály vztahující se k problematice této práce.

Anotace

Geografické předpoklady rozvoje udržitelného turismu zvoleného regionu Evropy a světa

Bakalářská práce se zabývá komparací alpských oblastí Tyrolsko a Salcbursko z hlediska udržitelného turismu. V **teoretické části** autorka vysvětluje význam udržitelnosti cestovního ruchu. V kapitole Udržitelnost a udržitelný rozvoj nastiňuje historii udržitelného chování v návaznosti na jeho současný stav. Dále připomíná jeden z nejdůležitějších celosvětových dokumentů – Agendu 21 – týkající se ochrany životního prostředí. Rovněž udržitelné chování v Evropské unii je jedním z důležitých témat v této problematice. Práce dále popisuje udržitelný cestovní ruch a jeho podstatu s aplikací na Maslowovu pyramidu potřeb. V neposlední řadě je kladen důraz na činnosti cestovního ruchu, pozitivní i negativní, v souvislosti s různými dopady na životní prostředí. Tato část práce je zakončena geografickými předpoklady cestovního ruchu.

Praktická část práce začíná popisem Rakouska. Zdůrazňuje důležitost Alp v kontextu s udržitelným cestovním ruchem. Popisuje alpské oblasti Salcbursko a Tyrolsko a provádí jejich komparaci z různých hledisek. Jako metody jsou aplikovány řízené rozhovory s Milenou Jarošovou, Danielem Polmanem, Petrem Hoškou, vybranými klienty cestovní kanceláře Hoška tour a dotazníkové šetření. Zpracovány byly informace získané prostřednictvím Rakouské národní turistické centrály. V závěru práce byly veškeré poznatky shrnuty a porovnány. Na základě výsledků získaných komparací oblastí Tyrolsko a Salcbursko autorka práce navrhla doporučení pro další rozvoj oblastí a jejich udržitelný cestovní ruch.

Klíčová slova

udržitelný rozvoj, udržitelný cestovní ruch, Alpy, Salcbursko, Tyrolsko

Annotation

Geographical assumptions of sustainable tourism development in the selected region of Europe and the World

The bachelor thesis deals with the comparison of the Alpine regions of Tyrol and Salzburg in terms of sustainable tourism. In the **theoretical part**, the author explains the importance of sustainability of tourism. The chapter Sustainability and Sustainable Development outlines the history of sustainable behaviour in relation to its current state. Furthermore, the author recalls one of the most important global documents –

Agenda 21 – which is related to the environmental protection. Also sustainable behaviour within the European Union is one of the important topics in this issue. The thesis also describes sustainable tourism and its essence with application to Maslow's hierarchy of needs. The emphasis is also put on the activities of tourism, both positive and negative, in relation to various environmental impacts. The theoretical part is concluded by describing geographical assumptions of tourism.

The **practical part** of the bachelor thesis starts with describing Austria putting the stress on the importance of the Alpine region in the context of sustainable tourism. Pen and paper interviews with Milena Jarošová, Daniel Polman, Petr Hoška, selected clients of Hoška travel agency and the questionnaires are used as methods. The information obtained from the Austrian National Tourist Office is processed. All the data are summarized and compared in the conclusion of the bachelor thesis. Based on the results obtained by comparing the areas of Tyrol and Salzburg, the author proposes the recommendations for further development and sustainable tourism of the mentioned regions.

Key words

sustainable development, sustainable tourism, Alps, Salzburg, Tyrol

Obsah

Úvod	1
1 Metodický postup	3
1.1 Širší výzkumné cíle	3
1.2 Pracovní postup	3
1.3 Literární rešerše	4
2 Teoretická část	6
2.1 Udržitelnost a udržitelný rozvoj	6
2.1.1 Historie udržitelného chování	6
2.1.2 Agenda 21	9
2.1.3 Udržitelné chování v Evropské unii	10
2.2 Udržitelný cestovní ruch	10
2.2.1 Vymezení pojmu udržitelný cestovní ruch	10
2.2.2 Podstata udržitelného cestovního ruchu	11
2.3 Dopady cestovního ruchu na destinaci	13
2.4 Dopady cestovního ruchu na přírodní prostředí	14
2.4.1 Turistické dopady	14
2.4.2 Emise	15
2.4.3 Eroze	16
2.5 Dopady cestovního ruchu na socio-kulturní prostředí	17
2.5.1 Ekonomické aspekty cestovního ruchu	18
2.5.2 Vlivy cestovního ruchu na krajinu	18
2.5.3 Žádoucí vlivy cestovního ruchu	19
2.5.4 Nežádoucí vlivy cestovního ruchu	20
2.6 Formy udržitelného cestovního ruchu	20
2.6.1 Zelený cestovní ruch	21
2.7 Geografie cestovního ruchu	22
2.8 Geografické předpoklady	23
2.8.1 Selektivní faktory	23
2.8.2 Lokalizační podmínky	24
2.8.3 Realizační podmínky	27
3 Praktická část	29
3.1 Rakousko jako pojem	29
3.2 Rakouské Alpy	29
3.2.1 Horopis	29

3.2.2	Geologické složení	30
3.2.3	Vodopis	30
3.2.4	Ochrana přírody	30
3.3	Cestovní ruch v Rakousku	32
3.4	Alpský svaz (Alpenverein)	33
3.4.1	Historie	33
3.4.2	Johann Stüdl	34
3.4.3	Současnost	35
3.5	Alpská konvence	35
3.5.1	Horolezecké vesničky	36
3.5.2	Chráněná území	36
3.5.3	Změna klimatu	37
3.5.4	Hospodářství v Alpách	37
3.6	Spolková země Salcbursko	38
3.7	Spolková země Tyrolsko	39
3.8	Komparace Salcburska a Tyrolska	42
3.8.1	Salcbursko	42
3.8.2	Tyrolsko	43
3.9	Statistika přenocování	45
3.10	Dotazníkové šetření	46
3.11	Řízené rozhovory	48
3.12	Výzkumné otázky	49
3.12.1	Výzkumná otázka č. 1	49
3.12.2	Výzkumná otázka č. 2	49
3.12.3	Výzkumná otázka č. 3	51
3.12.4	Výzkumná otázka č. 4	53
3.12.5	Výzkumná otázka č. 5	54
3.12.6	Výzkumná otázka č. 6	54
3.12.7	Výzkumná otázka č. 7	55
4	Shrnutí a diskuze výsledků	57
	Závěry a doporučení	59
	Použitá literatura a prameny	62
	Přílohy	i

Úvod

„*Rakousko mi bylo cizinou, v níž jsem se cítila jako doma,*“ řekla švýcarská spisovatelka G. Alliothová, *jejíž pocity jistě sdílají i ostatní návštěvníci této úchvatné země.*“ [1]

Rakousko je zemí, s níž je Česká republika velmi úzce spjatá. Zejména čtyři sta let nadvlády panovnického rodu Habsburků zanechalo na historii České republiky nesmazatelné stopy. Rakousko-uherská monarchie byla kdysi mnohonárodnostním útvarem příslušníků různých národů a kultur. Mnoho osobností z řad umělců, spisovatelů, filozofů a dalších se významně zasadilo o rozkvet kultury v Čechách. Monarchie se sice rozpadla, nicméně v Rakousku nadále vládne multikulturní duch z dob dávno minulých. Směsice těchto kultur průběžně v minulosti mezi sebou nalézala kompromisy. Dala tak vzniknout typické pohodové, šarmantní a pohostinné rakouské mentalitě.

Práce je rozdělena do čtyř částí. První část je věnována **metodickému postupu**. V druhé, **teoretické části**, jsou interpretovány nezbytné pojmy k pochopení dané problematiky. Je zde vysvětlena koncepce udržitelnosti cestovního ruchu a udržitelného rozvoje, Agenda 21 a Maslowova pyramida potřeb aplikovaná na cestovní ruch. Nechybí zmínka o udržitelném chování v Evropské unii, neboť Rakousko, známé svými silnými postoji k životnímu prostředí, je významným členem Evropské unie. Dopady cestovního ruchu na různá prostředí a některé formy udržitelnosti cestovního ruchu zakončují tento tematický celek. Závěr teoretické části je věnován geografickým předpokladům cestovního ruchu. Třetí, **praktická část**, začíná popisem Rakouska s důrazem na důležitost Alp v kontextu s udržitelným cestovním ruchem. Následuje charakteristika Salcburska a Tyrolska. U obou spolkových zemí jsou vytyčeny základní údaje, turistické atraktivita a přednosti zkoumaných oblastí. Na základě rozboru dotazníku, provedených řízených rozhovorů, materiálů poskytnutých od různých aktérů specializujících se na Salcbursko a Tyrolsko a vlastních poznatků byly obě země porovnány z hlediska udržitelného turismu. Jsou zde zodpovězeny výzkumné otázky. Čtvrtá část **shrnuje a diskutuje výsledky**.

Důvod výběru práce

Hlavním důvodem výběru práce je vysoká intenzita cestovního ruchu v klíčových oblastech. Obě oblasti jsou velmi oblíbenými nejenom v zimním, ale i letním období. Cestovní kanceláře celoročně nabízejí mnoho poznávacích a sportovních zájezdů. Rakouská národní turistická centrála (*Österreich Werbung*) se výrazně podílí na propagaci nejenom zkoumaných území, ale i celého Rakouska.

Obě území byla vybrána záměrně, neboť tvůrkyně práce je pravidelně v zimě navštěvuje. Motivací ke zpracování této práce je její kladný vztah k historii, horám, přírodě, poznávání, řeči a místní populaci.

Cíl práce

Cílem této práce je komparace geografických předpokladů alpských oblastí Salcbursko a Tyrolsko v kontextu s udržitelným turismem. Mezi hlavní kritéria komparace patří přírodní předpoklady, ochrana životního prostředí, aktivity návštěvníků a zásady pro udržitelnost cestovního ruchu v obou zkoumaných zemích. Zároveň je nutné vytyčít a porovnat motivace současných a budoucích turistů k návštěvě těchto alpských lokalit.

1 Metodický postup

1.1 Širší výzkumné cíle

Salcbursko a Tyrolsko jsou typické alpské země. Práce se zaměřuje na komparaci geografických předpokladů rozvoje turismu ve spolkových zemích v přímé souvislosti s dosažením reálné míry udržitelnosti cestovního ruchu. Na základě zjištěných výsledků z primárních a sekundárních zdrojů následně doporučuje cestovním kancelářím, jak udržet příznivý budoucí rozvoj turismu s ohledem na ochranu životního prostředí, společnost, zachování kulturních a přírodních krás, místní populaci a *genia loci*.

1.2 Pracovní postup

V rámci bakalářské práce byly stanoveny výzkumné otázky vztahující se ke komparaci alpských oblastí Salcbursko a Tyrolsko z hlediska udržitelného turismu. Odpovědi na položené otázky by měly řešit motivace a aktivity návštěvníků, dále atraktivitu, reálné předpoklady pro zachování a rozvoj udržitelného turismu, roční období, věkovou segmentaci a marketingovou strategii.

Pro vypracování teoretické části práce si autorka připravila několik důležitých podkladů. Informačním zdrojem byla kniha Martiny Páskové *Udržitelnost cestovního ruchu*, dále *Výkladový slovník cestovního ruchu* Josefa Zelenky a Martiny Páskové a v neposlední řadě publikace *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření* Lucie Sáry Závodné. Z uvedených zdrojů byly čerpány teoretické souvislosti s udržitelností cestovního ruchu.

Cestovní ruch v alpských oblastech není samostatným hospodářským sektorem. Dílo zdůrazňuje některé významné činitele v odvětví cestovního ruchu. Důležitým pramenem v této problematice byla učebnice *Geografie cestovního ruchu* Václava Hraly. Ta byla použita i při popisu geografických předpokladů cestovního ruchu.

Rakouská národní turistická centrála na požádání bezplatně zasílá tematické katalogy a prospekty s prezentacemi a nabídkami. Některé jsou v českém jazyce, většina v jazyce německém. V rámci sekundárního kvalitativního výzkumu byly použity materiály v německém jazyce, zejména *Urlaub am Bauernhof in Tirol* a *Urlaub am Bauernhof im Salzburgerland*.

Další důležitá sdělení k tématu práce byla čerpána z časopisu *Lidé & hory*. Šéfredaktor časopisu Daniel Polman poskytl ke zpracování mnoho dílů tohoto dvouměsíčníku včetně nepublikovaných podkladů týkajících se klidových zón v Tyrolsku, agroturismu a ochrany životního prostředí v Rakousku.

Primární kvalitativní výzkum zahájila autorka práce několika přístupy. V první řadě vyhotovila dotazník, který rozdala osobám se zkušenostmi v oblasti sportu, turismu a cestování žijícím na Novopacku.

Byly provedeny tři řízené rozhovory. První rozhovor se uskutečnil v cestovní kanceláři Hoška tour Lázně Bělohrad s Petrem Hoškou, synem majitele cestovní kanceláře. Druhý rozhovor byl realizován s Milenou Jarošovou, učitelkou cizích jazyků (anglického, německého) a cestovního ruchu na Střední škole gastronomie a služeb v Nové Pace. Třetí rozhovor byl proveden s Danielem Polmanem, šéfredaktorem časopisu *Lidé & hory* a editorem webu <http://lideahory.cz/>.

Autorka práce navštívila několik míst ve zkoumaných oblastech: Bad Gastein, údolí Großarl, Katschberg, Pitztálský ledovec a středisko Serfaus-Fiss-Ladis. Některé zájezdy zorganizovala Milena Jarošová, jeden se uskutečnil ve vlastní režii a jeden prostřednictvím cestovní kanceláře Nev Dama.

Účelem této práce je dále zhodnotit potenciál pro rozvoj agro- a ekoturismu, zimních a letních sportovních aktivit, porovnat návštěvnost a oblíbenost ubytovacích zařízení a navrhnout doporučení pro cestovní kanceláře.

1.3 Literární rešerše

Při tvorbě této práce bylo použito několik důležitých zdrojů.

K hlavním z nich bezesporu patří skripta Martiny Páskové *Udržitelnost cestovního ruchu*, která podávají nejkomplexnější obraz o problematice udržitelnosti cestovního ruchu. Bylo z nich čerpáno mnoho cenných informací. Zejména v teoretické části práce se kniha stala základním stavebním kamenem a podstatným námětem v otázce udržitelnosti cestovního ruchu. Posloužila jako podklad pro objasnění dopadů cestovního ruchu na přírodní a socio-kulturní prostředí a jejich žádoucí a nežádoucí vlivy.

Pro celistvost tématu udržitelnosti cestovního ruchu byla použita odborná monografie Lucie Sáry Závodné *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření*. Jde o kvalitní dílo doplňující vědeckou práci Martiny Páskové v oblasti udržitelnosti cestovního ruchu. Byly z něj čerpány poznatky z kapitol týkajících se Agendy 21, udržitelnosti cestovního ruchu v Evropské unii a udržitelného chování včetně jeho historie.

Rakousko je mateřskou zemí Salcburska a Tyrolska. Obě alpské země jsou sice díky přítomnosti Alp hornaté, ale lze v nich nalézt i prvky kultury, architektury, tradic a obyčejů. Kniha *Rakousko* kolektivitu autorů umožnila využít odborných poznatků při teoretickém představení komparovaných zemí. Podrobně popisuje jednotlivé spolkové země včetně kulturních, společenských, sportovních a architektonických souvislostí.

V neposlední řadě je nutné podtrhnout důležitost časopisu *Lidé & hory*. Tento dvouměsíčník byl podstatným zdrojem v teoretické i praktické části práce, neboť jeho do-

ménou jsou právě Alpy. Čtenáře však okrajově seznamuje i s dalšími horskými masivy, např. Himálajem. Z periodika byly čerpány informace o historii alpinismu, sportovních aktivitách v horských oblastech, Alpské konvenci a popis vybraných míst ve zkoumaných oblastech.

2 Teoretická část

2.1 Udržitelnost a udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj a udržitelné chování jsou trendy, které se v dnešní době objevují v mnoha podobách a požadavcích. Zmiňovány jsou v souvislosti s různými projekty, stejně jako v managementu organizací a firem nebo řízení státu. Není proto žádným divem, že se tento výraz objevuje rovněž na poli cestovního ruchu. [2, s. 5]

„Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a současně nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“ [3, s. 591]

Podstata udržitelného rozvoje je velmi komplexní a rozsáhlá. Existují odlišná stanoviska k definování tohoto termínu, i pokud se jedná o míru radikálnosti zachování přírodního kapitálu. V druhé polovině devadesátých let dvacátého století se nezřetelnost pojmu „udržitelný rozvoj“ stala pramenem mnoha neshod. [2, s. 7]

Prezentovány jsou dvě mezní definice slabého a silného pojetí udržitelnosti. Příznivci slabé definice se přiklánějí k názoru, že pro udržitelný rozvoj je dostačující zachovat konstantní množství kapitálu společnosti. Zastánci silné definice prosazují jako neodkladný předpoklad udržitelnosti zachovat neměnné množství přírodního dědictví. [Lapka et al., 2012, cit. podle 2, s. 7]

Žádná privilegovaná země ani vrstva nemůže uspokojit svůj nekonečný nárok jen z vlastních zdrojů, bez ochuzení druhých. *„Dochází k polarizaci privilegovaných a бедných, dychtivých a zoufalých. Místo ‚pokroku‘ vznikají ostrůvky vulgárně bohatých v moři zbídačených, rozhněvaných – a ozbrojených: zbrojní průmysl pomáhá vyrovnávat rozpočty.“* [4, s. 24]

2.1.1 Historie udržitelného chování

Jisté indicie udržitelného chování jsou známy již z období starověkého Říma a Řecka. Rovněž i Egypťané se v určité formě chovali udržitelně. [5, s. 22]

Poslední dvě staletí starověkého Říma však zažila prudký nárůst nerovnoměrně stoupající spotřeby s ekologickými i sociologickými následky. Tehdejší spotřební exploze, postavená na globalizaci trhu a levné pracovní síle, způsobila hluboké zhroucení celé civilizace. Řím ale využíval i organizaci práce – lidské pracovní síly doplněné těžným dobyt看em. Dnešní spotřební exploze zesiluje technika. [4, s. 24]

Typický zájem o ochranu životního prostředí v moderním slova smyslu se zrodil v polovině devatenáctého století. V šedesátých letech tohoto století Ernst Haeckel objevil ekologii jako vědeckou disciplínu. Teoretická úroveň nového vědního oboru již v sobě nese první znaky udržitelného chování. [5, s. 22]

Do této doby lidstvo vnímalo přírodu jako *kulisu dramatu lidských životů a soubor přírodních zdrojů pro uspokojení všech přání* [4, s. 17].

Termín ochrana životního prostředí se začal používat teprve v šedesátých letech dvacátého století, kdy se ozývaly varovné hlasy o prudkém zhoršování stavu životního prostředí v souvislosti s limitujícím vlivem na socioekonomický rozvoj a růst lidské populace [5, s. 22].

Pojem trvalé udržitelnosti se do popředí zájmu dostal na mezinárodní ekologické konferenci v Bergenu. Znamená životní styl: nejen techniku, ale i soubor hodnot nezatěžujících planetu víc než je schopna obnovit. Příkladem je spotřeba papíru v mezích přírůstku dřeva. Jde o hodnoty nevyžadující přílišné zatížení – procházku lesem místo vyjížděky automobilem. [4, s. 10]

T. R. Malthus v díle *An Essay on the Principle of Population* zdůraznil, že tlaky vyvíjené růstem lidské populace na konečné množství zdrojů jsou dlouhodobě neúnosné. Autor J. S. Mill v práci *Principles of Political Economy* upozorňoval na nutnost ochrany přírody před nespoutaným růstem, pokud má být udržen a zachován lidský blahobyť. [2, s. 8]

V roce 1972 vyšla důležitá publikace D. Meadowsové Meze růstu, čímž bylo dosaženo mezníku ve vývoji názorů na udržitelný rozvoj. Omezenost a vyčerpateľnost přírodních zdrojů byly jedním z hlavních témat práce. Autorka tehdy stála v čele tzv. Římského klubu. Ten ve spolupráci s Massachusettským technologickým institutem ve Spojených státech amerických (USA) využil komplexní matematický model v praxi. [2, s. 8]

Na základě sto čtyřiceti rovnic vědci popsali vývoj obyvatelstva, těžbu surovin, průmyslovou výrobu a životní prostředí. Závěr výzkumu poukazoval na sebedestruktivní chování civilizace, na jehož konci bude chudoba a pokles populace. Zároveň doporučil nastolení globální rovnováhy, v níž jsou všem zaručeny základní materiální potřeby a možnost uplatnění individuálních schopností. [2, s. 9]

Hospodářský růst je nutno zastavit, neboť ten je hnacím motorem neudržitelného chování. Drastická omezení ekonomického a populačního růstu se jeví jako velmi žádoucí. [Meadowsová, 1972, cit. podle 2, s. 9]

Kniha měla ve své době hodně odpůrců. Mnozí ji považovali za velmi katastrofickou, některé předpovědi se do dnešní doby nenaplnily. Vědecká veřejnost uznala její analýzy za správné, ale teorie nulového růstu byla odmítnuta. [5, s. 23]

Dílo na období po roce 2010 předpovídalo lidstvu vážné ekologické problémy. Krize měla spočívat v lokálních konfliktech, ve válkách o přírodní zdroje či v emigraci z ohrožených oblastí. [5, s. 21]

Po dvaceti letech vyšla pod názvem Překročení mezí revize této knihy. Zátěž životního prostředí se rozdvajila zejména ve spotřebě energie a hospodářského růstu. Trvale udržitelná společnost je však dosud technicky a ekonomicky možná. [5, s. 28]

Sleduje se též vývoj udržitelného rozvoje. V roce 1983 byla založena Světová komise pro životní prostředí a rozvoj (WECD). [5, s. 23]

Ta v roce 1987 vydala publikaci s první definicí udržitelného rozvoje pod názvem Naše společná budoucnost. V nastaveném pohledu na spojení ekonomického rozvoje a zachování přírody konceptem udržitelného rozvoje je prezentován historický milník v mezinárodním environmentálním právu. [5, s. 24]

V roce 1985 byla uzavřena světová úmluva o ochraně ozonové vrstvy. Dva roky poté byl v Montrealu podepsán protokol, v němž se státy zavázaly postupně omezit používání freonů a příbuzných látek. Protokol a jeho dodatky byly průlomovou událostí v celosvětové snaze o odvrácení hrozící globální ekologické krize. [5, s. 24]

Osmdesátá a devadesátá léta dvacátého století se nesla ve znamení zelených otázek. Jedná se o termín zahrnující v sobě otázky ohledně starosti o vodu, energie, životní prostředí, recyklaci či vzhled krajiny. Na počátku tohoto století vznikla zelená ekonomie spojená s fenoménem globálních klimatických změn. [2, s. 11]

Pro veřejnost byla nejznámějším milníkem třetí celosvětová konference Organizace spojených národů (OSN) o životním prostředí konaná v roce 1992 v Riu de Janeiru. Na konferenci byly zúčastněnými zeměmi přijaty dokumenty velkého významu týkající se naplňování principů udržitelného rozvoje. [2, s. 10]

Deklarace z Ria de Janeira formulovala princip předběžné opatrnosti. „*Státy musí za účelem ochrany životního prostředí přijímat podle svých schopností preventivní přístupy. Tam, kde hrozí vážná nebo nenapravitelná škoda, nesmí být nedostatek vědecké jistoty zneužit pro odklad účinných opatření, která by mohla zabránit poškození životního prostředí.*“ [5, s. 24]

„*Dalším mezníkem v historii udržitelnosti bylo září 2002, kdy se na Summitu OSN v Johannesburgu setkalo více než 100 zástupců států a ratifikovalo dohodu, která vyjadřovala zájem o zachování přírodních zdrojů a planetární biodiverzity.*“ [2, s. 11]

Strategii udržitelnosti se dnes neúnavně věnují všechny větší společnosti, neboť udržitelné jednání patří mezi nejzákladnější principy pro budoucnost lidské společnosti a celé planety [2, s. 11].

Hledání rovnováhy mezi růstem a udržitelností vychází ze stále se zvětšujících nároků na zdroje. Zároveň nabízí pomoc při snižování dopadu podnikání na životní prostředí. V Kjótském protokolu se průmyslové státy zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 5,2 %. Zároveň se povolil mezinárodní obchod s redukcemi emisí těchto plynů.

Dosažené vyšší úspory mimo závazek Protokolu je tak možné prodat jinému státu, který těchto redukcí nedosáhl. [5, s. 31]

Obavy o budoucnost jsou odůvodněné, což chápou zejména ekologicky uvědomělí lidé. V průběhu evoluce biosféry se odehrálo mnoho katastrof. Příroda však nezhynula – ekologické niky¹ se zaplnily vývojově vyspělejšími organismy. Regenerace ale trvala miliony let. Současný svět není bezbranný. Vládne technologií, jejíž mohutnost dokazuje globální změna samotná. Lidstvo je inteligentní. Má dostatek zpětných vazeb a zábran. Umí se poučit z důsledků vlastních aktivit. [5, s. 21]

2.1.2 Agenda 21

Agenda 21 je jedním z nejvýznamnějších celosvětových dokumentů, který v roce 1996 vypracovaly Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO), Světová rada cestovního ruchu a turistiky (WTTC) a Rada Země pro průmysl cestovního ruchu [3, s. 25].

Vyspělé státy se pomocí ní zavázaly řešit ochranu životního prostředí. Je zde rovněž zakotvena nutnost globálního přístupu jako východiska k přijetí zásadních strategických rozhodnutí nejenom pro jednotlivé světadíly, ale i státy. [2, s. 12]

Mezi hlavní zásady dokumentu patří, že cestovní ruch svým charakterem přispívá k dosažení zdravého a aktivního životního stylu v souladu s přírodou. Životní prostředí by se dále mělo stát nedílnou součástí rozvoje cestovního ruchu se zachováním a regenerací zemských ekosystémů. Komplexnost spočívá ve vzájemné provázanosti cestovního ruchu a cestování, v rozvoji a ochraně životního prostředí ve spolupráci s místními obyvateli. Kultura a zájmy místního obyvatelstva nesmějí být potlačovány, ale respektovány. Globální informovanost o porušené přírodě v souvislosti s cestovním ruchem by měla být neodkladná. Průmysl cestovního ruchu musí respektovat mezinárodní smlouvy a mezinárodní právo na ochranu životního prostředí. Mezi důležité činnosti patří zapojení místního obyvatelstva do procesu cestovního ruchu a vytváření nových pracovních míst, zejména pro ženy. [3, s. 25]

Z požadavků Agendy 21 vychází Místní Agenda 21 – nástroj pro uplatnění zásad udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Jde o proces, který pomocí zkvalitňování správy věcí veřejných, strategického plánování a řízení, zapojování veřejnosti a využívání poznatků o udržitelném rozvoji v jednotlivých oblastech zvyšuje kvalitu života a směřuje občany k zodpovědnosti za jejich životy a životy jejich blízkých v prostoru a čase. [2, s. 12]

¹Souhrn životních podmínek, které umožňují životaschopnou existenci populace určitého druhu.

2.1.3 Udržitelné chování v Evropské unii

Evropská unie si dala za cíl aktivně se zapojit do politiky udržitelného rozvoje. Určité informace o udržitelnosti lze dohledat v evropské Bílé knize o hospodářském rozvoji z roku 1993. V současnosti existují Bílé knihy mapující různá odvětví. [2, s. 13]

Bílá kniha zmiňuje i oblast cestovního ruchu v rámci jeho udržitelnosti, zejména přízpůsobení se očekávané změně klimatu. Jedním z hlavních dokumentů zabývajícím se udržitelností je akční rámec KOM z roku 2009. Dle tohoto dokumentu je vhodné bojovat proti nastávajícím klimatickým změnám dvěma vzájemně propojenými aktivitami: snížením emisí skleníkových plynů, přízpůsobením se změně klimatu. [2, s. 13]

Evropská unie jako celek se v rámci Kjótského protokolu zavázala zredukovat emise o osm procent. Pouze Polsko a Maďarsko sníží emise o šest, Chorvatsko o pět procent. Pro tuto opatrnost neexistuje žádný důvod. [5, s. 31]

Klimatické změny se mohou výrazně odrazit v sociální oblasti a hospodářské sféře. Nejdůležitější dopady se týkají infrastruktury: budov, dopravy, dodávek energie a vody. Rovněž zvyšující se hladina moře vybízí k zamyšlení. Je nezbytné volit dlouhodobý přístup k územnímu plánování včetně plánování dopravy, regionálního rozvoje, rozvoje průmyslu, turistiky a energetické politiky. [2, s. 13]

V důsledku globálního oteplování utrpí turismus ztráty v alpských oblastech. Úbytek sněhové pokrývky tam zhorší podmínky pro provozování zimních sportů. Tím se turismus dostane do neudržitelné formy. [2, s. 13]

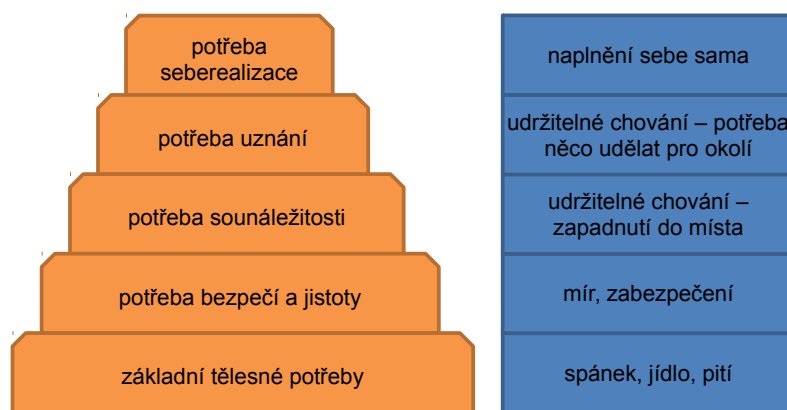
2.2 Udržitelný cestovní ruch

2.2.1 Vymezení pojmu udržitelný cestovní ruch

„Podle agentury CzechTourism lze trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu definovat jako takový, který zabezpečuje zajištění současných potřeb účastníků cestovního ruchu a přitom pomáhá rozvoji území. S přihlédnutím k šetrnému využívání přírodních a kulturních hodnot vede k dlouhodobé prosperitě dané oblasti.“ [2, s. 24]

Anglická turistická rada definuje udržitelný cestovní ruch jako řízení vlivů turistického ruchu na prostředí, veřejnost a ekonomiku se spíše pozitivními než negativními účinky ve prospěch budoucích generací. Jedná se o manažerský přístup týkající se všech typů turistického ruchu bez ohledu na místo. [2, s. 24]

UNWTO se věnuje rozvoji udržitelného cestovního ruchu na úrovni ekonomické, společenské a environmentální. Udržitelný cestovní ruch definuje jako schopnost destinace udržet se na konkurenčním poli v soutěži s novými destinacemi, schopnost přitahovat návštěvníky, držet si kulturní a historickou jedinečnost a být v souladu se životním

Obrázek 1: Maslowova pyramida potřeb převedená na potřeby turistů při cestování
Zpracováno podle [2, s. 25]

prostředím. Cestovní ruch je motorem sociálního rozvoje. Svými ekonomickými přínosy eliminuje chudobu. [2, s. 24]

Turisté přijíždějí do destinací uspokojovat biologické, psychické a duchovní potřeby [6, s. 39].

Podle Maslowovy pyramidy potřeb lze potřebu udržitelnosti zařadit mezi obvyklé lidské potřeby. Nebudou-li splněny základní potřeby turistů ve formě kvalitního ubytování, dobrého jídla, tepla a komfortu, nikdo z nich nebude přemýšlet o udržitelném rozvoji. [2, s. 24]

2.2.2 Podstata udržitelného cestovního ruchu

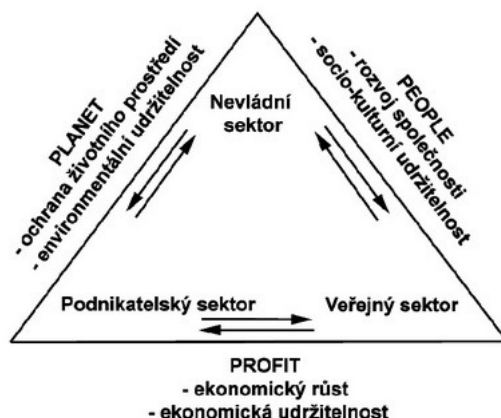
Slovo udržitelný vychází z *udržet*: schopnosti naplnit určitý děj. „*Udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje lidské společnosti, který zachovává životní prostředí v souladu s ekonomickým a společenským pokrokem pro další generace.*“ [2, s. 7]

Udržitelný cestovní ruch je takový proces, při kterém se díky koncepčnímu vývoji a plánování dlouhodobě nenarušuje přírodní, kulturní a socio-kulturní prostředí. Cílem je respektování životního prostředí ve všech jeho aspektech a zároveň udržitelnost dosavadního životního stylu pro místní obyvatele. [3, s. 590]

UNWTO definovala v roce 2004 udržitelný cestovní ruch takto: „*Pravidla pro udržitelný cestovní ruch a jeho řídicí praktiky jsou aplikovatelné na všechny formy cestovního ruchu ve všech typech destinací (turistických cílů) a to včetně masového cestovního ruchu a různých specifických segmentů. Principy udržitelnosti se vztahují k environmentálním, ekonomickým a socio-kulturním aspektům rozvoje cestovního ruchu. Nezbytností je dosažení vyváženého poměru všech těchto tří dimenzí tak, aby bylo dosaženo dlouhodobého účinku.*“ [7]

Pod touto definicí se skrývá mnoho otázek: očekávání cestovatele, zážitek, požitek, prožitok, radost, zdraví, dobré jídlo a pití, klid, krásná a neporušená příroda, zachovalé památky, lidové zvyky a tradice a stále častěji i něco navíc. Např. to, že pobyt strávený v cílové zemi či regionu nebude způsobovat zdejším obyvatelům nepříjemnosti či škodu. Naopak bude ekonomicky přínosným a přispěje ke vzájemnému porozumění. [7]

Udržitelnost cestovního ruchu přináší i zásadní změnu pro manažery, kteří ji plánují, vyvíjejí a rozvíjejí. Dříve byla na prvním místě maximalizace ekonomických přínosů, v současné době je hlavním požadavkem vyváženost tří aspektů: ochrana životního prostředí, přínos pro lidskou společnost a stabilní ekonomický růst. [7]

Obrázek 2: Schéma „tří P“ *Planet – People – Profit* Donalda Hawkinse
Zdroj: [7]

Vnitřek trojúhelníku představuje jednotlivé sektory lidské společnosti: podnikatelský (firmy, podniky), veřejný (státní správa, samospráva, instituce), nevládní (sdružení, asociace, spolky) a jejich vzájemné vazby [7].

Mnohé důkazy nasvědčují tomu, že profesionálové reagují na tyto požadavky. O tom vypovídají různé „zelené“ stánky na veletrzích cestovního ruchu, nabídky dovolených se zaměřením na ekoturismus včetně lidových veselí, návštěvy národních parků, pozorování živé přírody v různých aspektech, cesty za folklórem a kulturním dědictvím, iniciativy touroperátorů a ekocertifikace. [7]

Masový a individuální cestovní ruch Masový turismus patří k nejoblíbenějším formám cestovního ruchu. Jeho základními znaky jsou příznivé ceny a pohodlí. Činitelé jako ekonomický růst, rostoucí fond volného času, rozvoj masmédií, dopravy a strukturální změny v ekonomické produkci ve prospěch služeb, způsobily formování masivního cestovního ruchu. [8]

Obrázek 3: Ukázka masového turismu
Bad Gastein, hora Stubnerkogel. Vlastní foto

Za zakladatele hromadného turismu je považován v devatenáctém století žijící Thomas Cook. V minulosti byl cestovatel aktivní. Po vzniku cestovních kanceláří se cestovatelé dostávají do pasivnější role. Dříve bylo cestování záležitostí movitého obyvatelstva. Se zvyšováním životní úrovně se však cestovní ruch stává dostupným širokému spektru obyvatel. Postavila se velkokapacitní ubytovací zařízení a klubová střediska. Populární jsou pobyty „all inclusive“. [9, s. 27–28]

Masový cestovní ruch charakterizuje vysoká koncentrace návštěvníků v určitých destinacích, jako jsou horské, přímořské či lázeňské oblasti. Masový turismus přináší vysoké příjmy. Proto jej vláda a místní lidé podporují. [8]

Masový cestovní ruch je ztotožňován s modelem tří „S“ (*Sun, Sea, Sand*), k nimž se někdy přiřazuje čtvrté „S“ (*Sex*). Negativní stránkou masového cestovního ruchu jsou neblahé dopady na životní prostředí. Tento cestovní ruch je protikladem udržitelného cestovního ruchu. [9, s. 28–29]

Individuální cestovní ruch je opakem masového turismu. Výrazně se od něj distancuje. Typickými aktivitami individuálního cestovního ruchu jsou pěší turistika, cykloturistika či agroturismus. [8]

Alternativní formy cestovního ruchu kladou důraz na udržitelnost a autenticitu (pravost, původnost, reálnost, opravdovost) produktů [9, s. 30].

2.3 Dopady cestovního ruchu na destinaci

Termín destinace se používal hlavně v letecké dopravě. Znamenal nejvzdálenější místo, kam šlo docestovat leteckou linkou. Dnes se jím označuje cílové místo cesty turistů.

Destinace cestovního ruchu podle Světové obchodní organizace (WTO) je geografický prostor, který si návštěvník vybírá za cíl své cesty. [6, s. 37]

Cestovní ruch působí nejen na cílovou destinaci, ale také na její tranzitní oblasti. Každá destinace může být zároveň destinací zdrojovou. „*V souladu s principem kumulovaných příčin se dokonce tato vzájemná vazba během vývoje posiluje, neboť prostředky generované zejména aktivním cestovním ruchem mohou místní obyvatelé využít mimo jiné pro zvýšenou účast na pasivním ruchu, přičemž se dá vysledovat také působení demonstračního efektu návštěvníků na vzorec chování místních obyvatel.*“ [10, s. 48]

V rámci geografického prostředí lze vymezit šest dimenzí působících na cestovní ruch: fyzické, ekologické, ekonomické, institucionální, socio-kulturní a psychologické. Všechny jsou ovlivňovány mnoha faktory přímo v prostředí destinace na základě rozvoje cestovního ruchu. [10, s. 48]

Neregulovaný rozvoj cestovního ruchu má „efekt turistické pasti“. Svým charakterem (nadměrnou intenzitou a nadměrným tempem) je nešetrný k životnímu prostředí. Jedná se především o nadměrnou spotřebu jedinečných a neobnovitelných zdrojů. [10, s. 49]

Vznikají skupiny a hnutí zaměřené na ochranu životního prostředí. Většina zemí tlačí na firmy, aby staly ekologickými. V roce 1990 se v USA zrodilo hnutí „zeleného marketingu“ podporující výrobky a marketingové programy přátelské k životnímu prostředí. Pro rozvoj cestovního ruchu je důležité nenarušené prostředí. Tlak na udržitelný rozvoj cestovního ruchu bude sílit. [6, s. 128]

Nežádoucí dopady cestovního ruchu se neomezují jenom na destinace s vysokou návštěvností. Alarmujícími jsou tyto dopady pro destinace s křehkými ekosystémy a se zranitelným společenským systémem místních obyvatel; u globálně uznávaných lokalit mohou tyto dopady zapříčinit zpochybnění na zápis místa nebo památky na seznam světového dědictví Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). [10, s. 52]

2.4 Dopady cestovního ruchu na přírodní prostředí

2.4.1 Turistické dopady

Negativní vlivy dopadů cestovního ruchu na přírodní a sociální prostředí hostitelské komunity se označují pojmem „turistické znečištění“. Cestovní ruch přímo dopadá na přírodní prostředí. Nepřímo ovlivňuje spotřebu vypěstovaných, vytěžených či zpracovaných zdrojů. [3, s. 583]

Cestovní ruch a jeho dopady lze regulovat prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (ICT). ICT napomáhají svým monitoringem směřovat k dlouhodobě udržitelnému cestovnímu ruchu a tím řídit toky návštěvníků v destinaci. Vyhod-

nocují a modelují dopady turismu. Vytvářejí podklady pro využití konceptů životního cyklu destinace, jako jsou limity akceptovatelných změn či únosné kapacity. [11, s. 17]

Přínosy ICT v „turistickém znečištění“ lze spatřit v regulaci dopravy či ve sledování vývoje území z hlediska působení turismu na faunu, flóru a složky životního prostředí. S využitím ICT se dá lépe rozložit sezona v destinaci pomocí mimosezonních produktů či akcí. [11, s. 17]

Pro tvorbu mimosezonních produktů je vhodné využít balíčků služeb. Obsah balíčku a jeho cena mají být vzájemně kompatibilní, kvalita jednotlivých složek stejná nebo podobná. Balíčky zvyšují poptávku mimo sezonu (vyrovnávají sezonní výkyvy). Využívají nových trendů a segmentace trhu. Sladují zájmy určitých skupin zákazníků (např. seniorů). [6, s. 284]

2.4.2 Emise

Emise souvisejí s přímým znečišťováním životního prostředí. Alarmujícími jsou hlavně silniční a letecká doprava, offroad cestovní ruch praktikovaný zejména v některých horských oblastech (např. Rumunsko), provoz zábavních parků, noční lyžování způsobující světelné znečištění atd. Emise vznikají i nepřímo při tvorbě nových složek cestovního ruchu, kdy při jejich vytváření či likvidaci dochází k produkci těchto látek. [10, s. 56]

Při dopravě, vytápění a chlazení se do atmosféry uvolňují emise oxidu uhličitého [10, s. 56].

V důsledku spalování fosilních paliv stoupla koncentrace oxidu uhličitého ve srovnání s předindustriálním obdobím o třicet procent. Mnohem rychleji rostou koncentrace skleníkových plynů působících globální změnu klimatu. [5, s. 18]

Výstavba infrastruktury cestovního ruchu (budov, sportovních areálů, zpeňování přírodních povrchů, odlesňování kvůli novým sjezdovým tratím) vytváří odpadní teplo a snižuje odrazivost zemského povrchu. Přispívá tak ke globálnímu oteplování, při němž stoupají průměrné teploty zemského povrchu, čímž dochází ke globální klimatické změně. Provoz moderních letadel rovněž narušuje ozonovou vrstvu, která chrání biosféru před škodlivým ultrafialovým zářením. [10, s. 56]

„Specifickým projevem vysoké koncentrace znečišťujících látek v ovzduší v kombinaci s určitými klimatickými podmínkami je vznik smogu.“ [10, s. 56]

Poškození životního prostředí je zjevné. Ačkoliv tovární exhalace poklesly, je na řadě míst – nejen v České republice – vzduch nedýchatelný. Nedomyšlený vzestup automobilismu vytvořil nový zdroj nebezpečných exhalátů. [4, s. 18]

Ke vzniku nežádoucích smogových situací přispívá nedostatečná regulace cestovního ruchu. Jedná se zejména o přetěžování určitých oblastí v sezoně (zimních lyžařských středisek) v porovnání s nevýraznou letní sezonou. Situaci řeší mimosezonní slevy,

koordinace prázdninových termínů, stimulace návštěvníků k využívání veřejné dopravy apod. [10, s. 56–57]

Vhodně se jeví zapojení marketingových nástrojů (např. marketingového mixu). Patříčně načasovaná distribuce s možnými slevami podle ročních období cílí na určité produkty (návštěvnické segmenty) a marketingová komunikace přináší kýžené výsledky v úměrném rozložení sezonnosti. [6, s. 186]

Smogovou krizi způsobují i samotní návštěvníci. Zvýšená hluchnost přirozeně vzniká na letištích, dálnicích, v okolí sportovních a kulturních center, ale i v horských střediscích při umělém zasněžování. V přírodě se nadměrná hluchnost odráží v nepřírodném prostorovém a reprodukčním chování živočichů. Rovněž znečišťování vody (splšky) a půdy (exkrementy, komunálním odpadem) se negativně projevuje v místech s vysokou koncentrací návštěvníků a nedostatečnou infrastrukturou. [10, s. 56–57]

2.4.3 Eroze

Eroze je proces, při němž dochází k narušování zemského povrchu působením chemických a fyzikálních veličin. Narušování složek socio-kulturního prostředí se rovněž považuje za erozi. Urychlena může být intenzivními antropogenními vlivy. [10, s. 57]

Aktivity cestovního ruchu patří mezi významné činitele eroze. Ačkoliv člověk přírodu nevyrobil ani nevyrobil, není stále s to, i přes veškerý vědecký pokrok, odhadnout následky svého jednání. Vazba přírody a jejích jednotlivých částí je křehká. Drobné i nepatrné zásahy do křehkého systému mohou spustit ničivé procesy. [12]

Jedním z antropogenních vlivů na skalní erozi je horolezectví. Ve vztahu právě k této sportovní aktivitě se za podstatnou považuje eroze působením vody. Bývají jí nejvíce postiženy svahy: voda po nich stéká. Narušování půdního krytu urychluje shrnování spadaneho listí a rozdupávání trávy. Horolezec vyšlapávající si pěšinku ke skále zahajuje devastaci svahu. Obnažené kořeny rostoucích stromů odumřou a strom ztrouchniví. Řešením je vybudování protierozních zábran. Často bývají přístupové cesty ze strany ochranářů příkázány. Ne vždy vedou nejkratší cestou. [12]

Specifickou formou eroze je dření skály způsobené pouze lidskou činností. Týká se výhradně měkkých hornin (např. pískovce). Děje se dřením skály lanem, zakládáním jistících prostředků, odíráním rukama a nohama při lezení. Dodržování předpisů a nařízení je v horolezectví zásadní, neboť skály se samy nevyrobí. Pro příští generace je nutné zachovat jejich jedinečnost, neopakovatelnost a krásu v konceptu přírodně-kulturního bohatství. [12]

2.5 Dopady cestovního ruchu na socio-kulturní prostředí

„Hlavní sociální dopady cestovního ruchu jsou ty, které mají vliv na chudobu a které ovlivňují vnímání pohlaví ve společnosti.“ [2, s. 26]

Chudobu lze redukovat několika způsoby: zlepšením přístupu k pitné vodě, dostupnějším vzděláním, pozitivním přístupem k životnímu prostředí, zvýšením zaměstnanosti [2, s. 26].

Většina turistů vyjíždějící z ekonomicky vyspělých států směřuje svoje cesty do rozvojových zemí, v nichž je životní standard populace mnohem nižší než standard turistů. Tito lidé slouží turistům za nízké mzdy. Vykonávají nekvalifikované práce. Jejich situaci zhoršuje globalizace. [6, s. 125]

Negativně působí zvýšení cen dopadající na reálný příjem, jakož i omezení přístupu k vodě a energiím kvůli neúměrné poptávce návštěvníků v destinaci [2, s. 26].

Paradoxně i dostatek financí působí problémy. Výstavba hotelových komplexů v oblastech trpících nedostatkem pitné vody vede k regulaci její spotřeby pro místní obyvatelstvo. [6, s. 126]

Na základě provedených výzkumů bylo zjištěno, že cestovní ruch je obor nejvíce zaměstnávající ženy [Hemmati, 1999, cit. podle 2, s. 26].

Protipólem udržitelného cestovního ruchu je masový cestovní ruch. Jeho znakem je kromě dalších faktorů změna zdrojů kulturního kapitálu a modifikace přirozeného chování rezidentů v destinaci. Některé společenské procesy demonstrují toto chování. [2, s. 27]

V procesu standardizace hledají návštěvníci daného cíle něco nového, neznámého. Zároveň však služby či věci nesmějí být příliš nové a neznámé. Jen málo turistů hledá něco úplně nového, neotřelého. I přes veškerá očekávání turisté potřebují nalézt obchody, restaurace či řetězce s oblíbenými fastfoody. Vše se samozřejmě orientuje dle typu turistů a jejich očekávání. [2, s. 27]

Turisté, kteří přijíždějí do určitých lokalit (zejména rozvojových zemí), pro ně představují jen další vykořisťování. Nevyužívají se regionální potraviny. Pro uspokojení chutí a zachování přirozeného standardu turistů se jich řada dováží. [6, s. 125]

Přízpůsobení se turistické poptávce je jedním z dalších společenských procesů. V řadě destinací zareagovali řemeslníci na poptávku turistů změnou vzhledu výrobků. Cílem změny je shodnout se vkusem s novými zákazníky, čímž hrozí komodifikace kulturního zboží. Suvenýry ztrácejí autentičnost a jedinečnost; zároveň dochází k oslabení kulturní identity místní komunity. [2, s. 27]

2.5.1 Ekonomické aspekty cestovního ruchu

Ekonomické aktivity patří v cestovním ruchu k nejsilnějším jevům. Úkolem činností cestovního ruchu je prodat co nejvíce zboží, služeb a dosáhnout tím maximálního zisku. [13, s. 166]

Cestovní ruch ve vzájemných vazbách multiplikačních efektů působí na akceleraci rozvoje ekonomiky. Může sehrávat výrazně stimulující úlohu. Význam cestovního ruchu pro ekonomický rozvoj zemí je zřejmý. [13, s. 167]

Příjezdový zahraniční cestovní ruch výrazně přispívá k platební bilanci státu. Stává se formou tzv. neviditelného exportu. Toky zahraniční měny do ekonomiky podporují platební bilanci státu. Pro ekonomiku státu jsou velmi žádoucí. K dalším pozitivním jevům patří zvýšení příjmů domácností a firem, zaměstnanosti a příjmů vlády. [Goeldner a Ritchie, 2008, cit. podle 2, s. 28]

Obrácenou tvář výše uvedeného jsou nerovnoměrně rozložené příjmy zvyrazňující sociální nerovnosti v destinaci. Velmi často se stává, že příjmy odsud odcházejí. Některé práce jsou vykonávány nekvalifikovaným personálem, zejména cizinci. Zaměstnání je často sezonní a hůře placené. [10, s. 73–74]

V rozvojových zemích se děti na celkovém počtu zaměstnaných v cestovním ruchu podílejí deseti až patnácti procenty [6, s. 125].

Investice do infrastruktury obvykle neodpovídají potřebám místních lidí. Hrozbou se stávají velké hotelové a restaurační řetězce dovážející své vlastní zboží do destinace na úkor místních produktů. Svými aktivitami odčerpávají zisk z místních lokalit. Ekonomické úniky snižuje podpora lokální komunity v poskytování služeb cestovního ruchu vedoucí k rozvoji destinace. [10, s. 73–74]

„Turisté ‚přivážejí‘ svůj životní styl trávení volného času, jehož průvodním jevem je zvýšená spotřeba. Ta může mít neblahý vliv na místní ekonomiku.“ [6, s. 125]

Jednou z největších hrozeb udržitelnosti cestovního ruchu je efekt turistické pasti. Neregulované podnikatelské aktivity cestovního ruchu znehodnocují svůj vlastní kapitál, a tím předpoklady pro udržitelný rozvoj destinace na úrovni společenské, ekonomické a ekologické. Životní cyklus destinace může být ovlivněn dalšími faktory: relativní návštěvností, zranitelností ekosystémů, sezonností ad. [10, s. 74]

Kvůli snaze vyhovět turistům dochází ke škodám na životním prostředí. Finance použité pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu jim mohou zabránit. [6, s. 125–126]

2.5.2 Vlivy cestovního ruchu na krajinu

Krajina je primárním zdrojem rozvoje cestovního ruchu. Ačkoliv jde o externalitu na trhu, není její cena zahrnuta do kalkulace produktů cestovního ruchu. [10, s. 77]

Na zahraničním cestovním ruchu se z poloviny podílejí cesty za odpočinkem, poznáním a zábavou. Stoupá počet náboženských poutí, cest za léčením, kulturní, přírodní a ekologická turistika. [14, s. 9]

Přes všechn technický pokrok je člověk stále závislý na přírodě. Tok odpadů z cestovního ruchu převyšuje absorpční kapacitu přírody, čímž v ní vyvolává negativní důsledky. [14, s. 23]

Pokud se krajina stává atraktivitou, mění se její hodnoty na hodnoty podnikatelské. Mnohem častěji však představuje kulisu sloužící jako prostor pro ubytování, stravování a rozvoj infrastruktury. Zmíněné jevy vedou k poškozování hodnot a funkcí krajiny. Snižuje se její estetická hodnota a rozmanitost, ztrácí se genius loci, potlačuje se ekologická stabilita. [10, s. 77]

Negativní vliv na krajinu má doprava. Na dopravě závisí rozmístění lidí v prostoru i stupeň využívání krajiny. Kvůli modernizaci dopravních cest a dopravních prostředků se zmenšuje závislost dopravy na přírodních podmínkách (podloží, podnebí, nadmořské výšce aj.). [14, s. 44]

2.5.3 Žádoucí vlivy cestovního ruchu

Přírodní krajina poskytuje příležitosti k intenzivnímu prožívání přírodních krás. Obezřetné chování návštěvníků v krajině se charakterizuje jako environmentální (aktivně přispívající k udržitelnosti přírodního prostředí). [15, s. 13]

Kvalifikovaně řízený cestovní ruch přináší společnosti a životnímu prostředí kladné efekty. Mezi ně patří [10, s. 79]:

- podpora drobného a ekologického zemědělství, oživení starých řemesel, využití nepotřebných areálů k rozvoji venkovského cestovního ruchu, agro-, eko-, etno- a geoturismu,
- nabídka zaměstnání v inovativních formách cestovního ruchu, zastavení vyliďňování venkova,
- využití a ochrana krajinného dědictví v rámci udržitelnosti, rozvoj „zelených“ standardů v cestovním ruchu, zachování jedinečnosti, původnosti, podpora využívání obnovitelných zdrojů,
- růst kulturní identity jak u návštěvníků, tak u místní komunity, schopnost ocenit přírodní a kulturní dědictví, podpora vzniku a rozvoje geoparků se zapojením místních obyvatel,
- budování naučných cyklo- a hipostezek, údržba pěších cest.

2.5.4 Nežádoucí vlivy cestovního ruchu

Ekonomické výhody, které přináší cestovní ruch, mohou být příčinou konzumního stylu života nedotčené komunity. Krajina a místní obyvatelstvo se stávají součástí cestovního ruchu. Tradice a běžný způsob života jsou mu obětovány. Zaniká autenticita a místní kultura. [10, s. 80]

Krajina je vyvážeností, svébytností, harmonií a propojeností pro místní komunitu ekonomickým zdrojem. Původní prostředí se mění na turistické areály. Příkladem jsou zimní střediska s lanovkami sloužícími převážně pro návštěvníky dané lokality. Přeměna primárních zdrojů cestovního ruchu na svět pro turisty se řadí k alarmujícím skutečnostem. Menší lyžařská střediska, jež cestovní kanceláře propagují jako klidná a neobjevená, s domácí a přátelskou atmosférou, se postupně stávají další přirozenou výrobnou na cestovní ruch. Dosud nedotčená místa se kvůli vyšší poptávce odlesňují, staví se nová infrastruktura. Ta se často buduje necitlivě s ohledem k měřítku a tvarosloví krajiny. Výsledkem je nevratná ztráta jedinečnosti vlivem liniových staveb – přístupových komunikací, lanovek, vleků či elektrického vedení. [10, s. 80]

2.6 Formy udržitelného cestovního ruchu

V souvislosti se stále se rozšiřující ochranou životního prostředí vzniká ve světě řada nových forem cestovního ruchu. Prosazují šetrnost k místům pobytu, ohleduplnost vůči přírodě, životnímu prostředí, historickému bohatství a ohleduplnost mezi lidmi. [16]

Klíčovým kritériem pro určení typu cestovního ruchu je návštěvníkova motivace.

„Základními motivacemi cestovního ruchu jsou odpočinek, poznávání prostředí a kontakty s lidmi, odtud základní formy cestovního ruchu.“ [3, s. 167]

Řadí se sem i rekreační, poznávací, socioprofesionální a společenský cestovní ruch. Negativní dopady civilizačního procesu zapříčinily vznik pseudo-cestovního ruchu, jehož podstata spočívá v sociálně patologicky motivovaném cestování. Jde např. o azylový, benzínový, drogový a sexuální cestovní ruch. [3, s. 167]

Druh či forma cestovního ruchu nezajistí udržitelné chování turistů. Zodpovědným účastníkem cestovního ruchu se stává každý jedinec bez omezení. [2, s. 36]

V otázkách udržitelnosti je žádoucí turisty informovat a vzdělávat výstižným a zároveň nevtíravým způsobem. Příkladem jsou informační tabule vyzývající návštěvníky k udržitelnému chování formou obrázků, nákrešů či nápisů doplněných slovními projevy. Ubytovací zařízení vybízejí občany k opětovnému použití ručníků s cílem šetřit energii, vodu a prací prostředky. [2, s. 37]

V třídění odpadků se některé země či oblasti stávají vzorem. V Rakousku je tato udržitelnost jedním ze stěžejních principů zachování čistého a neporušeného životního prostředí.

2.6.1 Zelený cestovní ruch

Zelený cestovní ruch, na rozdíl od klasického cestovního ruchu, klade důraz na splynutí návštěvníků s krajinou i lidským prostředím. Respektuje a chrání přírodu. Dělí se na ekoturismus a venkovský cestovní ruch. [16]

Ekoturismus je formou cestovního ruchu, při níž jsou účastníci motivováni ochranou přírody, kulturních památek či sociálního prostředí [3, s. 136]. Zaměřuje se na přírodní rezervace, národní parky, chráněné krajinné oblasti a oblasti, v nichž je možné putovat a poznávat přírodu [16]. Ekoturisté vstupují do přírody s respektem a neočekávají obvyklé pohodlí [3, s. 137].

Ne každý člověk je ekoturistou. Typicky jde o starší lidi se středním nebo vyšším vzděláním, děti, školní skupiny, rodiče s dětmi. Úkolem ekoturismu je poskytnout návštěvníkovi alternativu. Ekoturistické aktivity nevyhledávají hosté golfových a lyžařských areálů, plaveckých bazénů a aquaparků. Jedná se o daň za to, co nabízí vyspělá civilizace. Zamyšlení se nad konzumním způsobem života je dalším posláním ekoturismu. [15, s. 35–36]

Typickými ekoturistickými aktivitami jsou pěší turistika, pozorování a fotografování volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin, nekomercializované horolezectví s využíváním znalostí místních obyvatel. Návštěvníci se často zajímají o ekosystémy s harmonickým sepětím flóry s přírodní scénérií jako celkem, např. o vysokohorskou květenu v Alpách. [3, s. 136]

Ekoturista se vyznačuje uvědomělým chováním s minimálními dopady na životní prostředí [2, s. 38–39]. Upřednostňuje certifikované výrobky a služby, zejména regionální [2, s. 39]. Tím podporuje místní komunitu. Jeho chování v destinaci je environmentální.

Ekologicky šetrný turismus opouští tradiční velkokapacitní zájezdy. Zaměřuje se spíše na menší skupiny turistů. Nabídky cestovních kanceláří a managementu chráněných území jsou koncipovány s jistými nároky na klientelu. Cestování není pasivním přesunem z místa na místo, nýbrž aktivním putováním, často podpořeným sportovním výkonem. Pěší turistika není ohraničena zimou a létem; důraz je kladen na celoroční vyžití. [17, s. 9]

K celoročně provozovaným aktivitám s podtextem individuality se řadí horolezectví, vysokohorská turistika, skialpinismus, kiting², vodní turistika, hipoturismus ad.

Venkovský cestovní ruch je bezprostředně spojen s přírodou, krajinou a venkovským prostředím. Je provozován mimo rekreační a turistická centra a mimo oblasti městského osídlení. Jeho hlavním atributem je ohleduplný vztah k přírodě a krajině, neboť krajina je turistickou atrakcí. Je typický rodinným zázemím důležitým pro výkon individuálních aktivit. [3, s. 601–602]

Ubytovací kapacity jsou rozptýlené a omezené, což eliminuje negativní dopady masového turismu. Hostům se často podávají čerstvé hospodářské produkty. [3, s. 601–602]

Venkovský cestovní ruch má řadu podob. K nejtypičtějším se řadí venkovský turismus, agro- a ekoturismus, dobrodružný cestovní ruch či chataření. Služby jeho účastníkům zprostředkovávají provozovatelé stravovacích, ubytovacích, kulturních, sportovních, společenských a dalších zařízení. [3, s. 601–602]

Problematika venkovského cestovního ruchu je velmi diskutovaným tématem s důrazem Evropské unie, která je v této oblasti velmi aktivní. Důkazem jejího zájmu jsou často vypisované podpůrné granty. [2, s. 42]

2.7 Geografie cestovního ruchu

Obor zabývající se studiem zákonitostí prostorových aspektů interakce mezi cestovním ruchem a rekreací na straně jedné a krajinou na straně druhé se nazývá geografie cestovního ruchu [3, s. 178].

Geografie cestovního ruchu analyzuje zákonitosti rozmístění cestovního ruchu na základě obecných ekonomických zákonů závislých na stupni hospodářského rozvoje, politicko-mocenské struktury a organizaci společnosti. Dalším faktorem jsou činitele rozmístění cestovního ruchu, které určují vztah mezi objektem hospodářské společnosti a teritoriem. [18, s. 3]

Geografie cestovního ruchu vyhodnocuje oblasti z hlediska možných a vhodných forem cestovního ruchu s ohledem na přírodní, kulturní a společenské podmínky, ochranu životního prostředí a hospodářský rozvoj. Využívá poznatků z dalších vědních disciplín. [3, s. 178]

Moderní cestovní ruch zaznamenal celosvětově velký vzestup. Zejména východní Evropa naplnila svá očekávání při poznávání regionů, které nebyly před rokem 1989 dostupné. Vyvíjely se poznávací zájezdy. Měnila se povaha nabídky cestovních kanceláří s důrazem na prožívání toho, čemu se říká *genius loci*. [17, s. 25]

²Druh sportovní aktivity, při níž se používá tažný drak k pohybu člověka po zemi, sněhu či vodě nebo k jeho zdvihání do vzduchu. Drak se podobá menšímu padáku či křídlu pro paragliding.

V posledních desetiletích prošel cestovní ruch velkými změnami. Jeho dopady ovlivňují zejména místo realizace. Přes negativní dopady je cestovní ruch součástí hospodářského rozvoje v řadě států. [9, s. 25]

2.8 Geografické předpoklady

Nezbytnou základnou pro hospodářskou činnost společnosti je území (prostor). Zde se uskutečňují její existenční funkce: využívání a transformace přírodních zdrojů, výroba a spotřeba zboží a služeb, získávání a zpracovávání informací, lokalizace objektů (zařízení) umožňujících tyto funkce. [18, s. 3]

2.8.1 Selektivní faktory

Selektivní (stimulační) faktory zaujímají primární postavení v rozvoji cestovního ruchu [18, s. 12]. Dělí se na:

- objektivní: zahrnují předpoklady demografické, politické, socioekonomické, urbanizační, environmentální, personální [3, s. 512],
- subjektivní: psychologické a další pohnutky ovlivněné kulturní úrovní obyvatel, reklamou a propagací [18, s. 12].

Objektivní faktory Mírové uspořádání světa bez válečných konfliktů a vnitropolitická stabilita podněcují rozvoj cestovního ruchu [18, s. 12]. Nebezpečí pro něj představují národnostní spory, náboženské či nacionální protiklady, např. potenciální konflikty německých a maďarských národnostních menšin [19, s. 7]. Teroristické akce v Severním Irsku se zklidnily, což ale nevylučuje krvavá překvapení v budoucnu (asi dvě třetiny obyvatel Severního Irsku jsou protestantské a probritské) [19, s. 196]. I přes nemalé hospodářské rozdíly ve Španělsku jsou jeho vyhlídky spíše optimistické (ozbrojený boj za nezávislost Baskicka skončil v říjnu 2011) [19, s. 227].

„Mezi klíčové reality stimuluující rozvoj cestovního ruchu patří dosažená životní úroveň populace a s ní související objem fondu volného času; odrážejí se v růstu poptávky po jeho různých formách.“ [18, s. 13]

Účast na cestovním ruchu se stala součástí životního stylu populace vyspělých zemí [18, s. 13]. Cestovní ruch je zde neodmyslitelnou náplní volného času [9, s. 25]. Jeho nabídky a služby se neustále zpestřují. Uplatňuje se např. obchodní politika storen a kompenzací, využívají se nové technologie [9, s. 25].

V současnosti je významným faktor novodobé urbanizace [18, s. 13]. Jde o výstavbu měst a rozvoj městského způsobu života, jenž je spojen se změnou životního stylu, zvyšováním koncentrace obyvatelstva a s přesídlováním lidí z vesnic do měst [3, s. 595].

Proces urbanizace má významný vztah k cestovnímu ruchu, neboť městské obyvatelstvo je typické vysokou cestovní aktivitou [3, s. 595].

Rozvoj výroby a spotřeby spojený s výrobní a územní koncentrací hospodářského potenciálu, rostoucí množství odpadů či znečišťování atmosféry látkami různého typu narušují rovnováhu mezi přírodou a společností. Zhoršuje se zdravotní stav populace. Povrchové vody a okrajová moře jsou znehodnoceny. Kyselé deště ohrožují lesní porosty. [18, s. 14]

Životní prostředí utváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka; je předpokladem jejich dalšího vývoje [3, s. 655–656]. Složky přírodního³ a složky socio-ekonomického⁴ podsystemu životního prostředí se vzájemně ovlivňují [18, s. 14].

Subjektivní faktory Patří k nim psychologické pohnutky, které ovlivňují rozhodování obyvatel k účasti na cestovním ruchu a jeho směřování. Uplatňuje se vliv reklamy a propagace. [18, s. 14]

Propagace je jedním z marketingových nástrojů sloužícím pro podporu prodeje a marketingovou komunikaci [3, s. 447]. Reklama oslovuje široké spektrum geograficky rozptýlených zákazníků [6, s. 253]. Je to placená forma propagace plnící tři základní funkce: informační, přesvědčovací a připomínací [3, s. 484].

Zákazníky, kteří produkt neznají, motivuje k jeho vyzkoušení či opakované koupi. Podílí se na budování značky a její hodnoty, preferenci a loajalitu zákazníků. Stimuluje distribuci produktu. Snižuje produkční a prodejní náklady. Jde však o jednosměrnou komunikaci s vysokými náklady. [6, s. 253]

Reklama a propagace vyvolávají zájem o některá střediska a oblasti. Vytvářejí o nich iluzi světáckosti a módnosti. [18, s. 14]

2.8.2 Lokalizační podmínky

Lokalizační podmínky mají ve vztahu k cestovnímu ruchu druhotný význam. Rozhodujícími jsou při lokalizaci jeho realizace. Rozhodují o funkčním využití konkrétní oblasti cestovním ruchem z hlediska přírodních možností, charakteru a kvality společenských podmínek či atraktivit. [18, s. 15]

Lokalizační předpoklady cestovního ruchu zahrnují přírodní a kulturně municipální předpoklady [3, s. 319].

³Reliéf, půdy, klima, vodstvo, fauna a flóra

⁴Obyvatelstvo, sídla, zemědělství, průmysl, služby

Přírodní podmínky a atraktivita jsou ve vztahu k rozmístění cestovního ruchu neměnné. Uplatňují se v plošně rozsáhlejších areálech. Vytvářejí předpoklady pro jeho konkrétní formy a územní rozdělení. [18, s. 15]

Klimatické poměry patří k hlavním podmínkám realizace a rozmístění cestovního ruchu. Jde o působení teploty, vlhkosti vzduchu, množství srážek a jejich rozdělení, délky slunečního svitu na biologické potřeby člověka. Rozhodujícím způsobem ovlivňují sezonnost. Subtropické oblasti jsou přitažlivé díky vysokým letním teplotám. V horských oblastech se vytvářejí podmínky pro zimní i letní vyžití: v zimě je zásadní dostatečná sněhová pokrývka, v létě slunečné dny s příjemnými teplotami. [18, s. 16]

Hydrologické poměry Oblasti s příčinnými hydrologickými podmínkami jsou stále významnějšími z hlediska realizace cestovního ruchu. Hydrologické poměry patří k nejdůležitějším lokalizačním podmínkám. [18, s. 17]

K nejstarším centrům cestovního ruchu se řadí lázeňská střediska [18, s. 17]. Lázeňský cestovní ruch se zaměřuje na relaxaci či léčbu těla především skrze využití vodních procedur (bazénů, parních lázní, saun) [Smith a Puczkó, 2009, cit. podle 9, s. 54].

Rozmístění lázeňských středisek je vázáno na geologickou a tektonickou predispozici. Středisky mezinárodního významu jsou Vichy ve Francii, Baden-Baden v Německu, Spa v Belgii, Badgastein v Rakousku, Karlovy Vary a Mariánské Lázně v České republice. [18, s. 17]

Za zemi termálních multifunkčních lázní se považuje Maďarsko. Jeho význam stále roste. Na své si zde přijdou jak nemocní, tak rodiny s dětmi, neboť součástí většiny středisek (Sárvár, Zalakaros, Hajdúszoboszló, Eger aj.) jsou moderní aquacentra s vodními radovánkami.

Evropa je typická mohutnými řekami. Nacházejí se tu krasová, ledovcová, stepní, tektonická jezera, jakož i jezera sopečného původu. [17, s. 35]

Z globálního hlediska si v cestovním ruchu udržují význam alpská jezera s malebnými břehy a průzračnými vodami, dále jezera ve Finsku, v Polsku, Německu a ve Skotsku [18, s. 18].

Pro cestovní ruch jsou atraktivní gejzíry ve vulkanických oblastech. Evropsky unikátní studený gejzír je na Slovensku. V americkém Yellowstone národním parku se koncentruje nejvíce gejzírů s pravděpodobně nejnavštěvovanějším gejzírem na světě. Četné gejzíry jsou na Islandu a Novém Zélandu. [3, s. 176]

U pobřeží Středozemního moře se soustřeďuje polovina evropského mezinárodního cestovního ruchu. Zdejší pobřežní vody jsou fyzicky i esteticky kvalitní: mají vysokou teplotu a slanost (dokonce s léčebnými účinky), výtečné pláže, malé dmutí, exotickou mořskou faunu ve vztahu k podmořskému rybolovu. [18, s. 18]

Reliéf a morfologické poměry Evropa má nejčlenitější pobřeží ze všech světadílů. Více než třicet procent jejího území zauímají ostrovy a poloostrovy. Obyvatelstvo přímořských států proslulo objevnými cestami za čáru obzoru. [17, s. 33–34]

Nejvyšším bodem Evropy je alpský Mont Blanc ve Francii. Geologicky se Evropa vyvíjela kolem Baltského štítu horotvornými pochody, které vrásněním daly vzniknout Skandinávskému pohoří, České a Středoněmecké vysočině, španělské Mesetě, Alpám a karpatské soustavě. [17, s. 34]

Alpy jsou největším evropským pohořím s vynikajícími podmínkami pro zimní sporty, horolezectví, agro-, eko- a geoturismus. Alpská krajina nabízí odlišné scenérie pro různé návštěvníky – soužití horských vesnic se zachovalou krajinou, malebné horské hřebeny. [3, s. 31]

Vrchoviny a středohory jsou využívány jako odpočinkové oblasti vhodné pro pěší turistiku a rodinnou rekreaci [18, s. 20].

Vysokohorské oblasti orientují hospodářství na potřeby cestovního ruchu. Vysoká koncentrace návštěvníků s sebou přináší negativní jevy. Je třeba regulovat návštěvnost a chránit přírodní zvláštnosti. Tyto oblasti umožňují realizaci zimních sportů a rekreace ve spojení s masovým rozvojem lyžování. [18, s. 20–21]

„Alpy se staly průkopnickou oblastí ve využívání atraktivity horských oblastí cestovním ruchem.“ [18, s. 21]

Rostlinstvo a živočišstvo má na rozmístění cestovního ruchu menší vliv [18, s. 21].

Evropská zoogeografická charakteristika je pestrá. Savce zastupují divoká prasata, jeleni, losi, mufloni, sobi, srnčí zvěř. I ve střední Evropě se objevují jezevci, kamzíci, kozorožci, králíci, kuny, lišky, rysi, vlci a zajáci. Pestře jsou zastoupeni plazi a ptáci, dále hmyz (především motýli), koryši, obojživelníci a ryby. Častěji se zde vyskytují pro tuto oblast dříve netypické druhy. [17, s. 35]

Společenské podmínky a atraktivita uspokojují poptávku po poučení, vzdělání a zábavě. Jejich typickým rysem je územní koncentrace rozmístění. V porovnání s přírodními podmínkami vznikly druhotně. Ve vztahu k cestovnímu ruchu jsou jim však nadřazeny. [18, s. 22]

Kulturněhistorické památky mají největší význam. Zájem o nejčinnější (nejproslulejší) památky je masový. [18, s. 22]

Evropa je obrovskou památkově turistickou příležitostí. Turisté vyhledávají řecké a římské antické památky. Nezanedbatelný je vliv Vikingů a maurské civilizace. Křesťanství zde zanechalo katedrály, kostely a kláštery, ze světských staveb hrady a zámky. Příležitosti pro poznávací cestovní ruch skýtá i venkovská architektura. [17, s. 36]

Nelze opomenout smutné a tragické události. Temný turismus se zaměřuje na místa spojená se smrtí a utrpením: bitevní a katastrofická místa, koncentrační a vyhlazovací tábory, hřbitovy, popraviště, mučírny ad. Patří k nim invazní pláže v Normandii, vyhlazovací tábor Osvětim-Březinka, Waterloo či Černobyl. [3, s. 567]

Kulturní zařízení, kulturní a jiné akce vystupují jako doplněk jiných památek. Jenom výjimečné ukázky či akce vytvářejí profilující atraktivitu střediska. Jde zejména o známé festivaly. Zásadní význam pro cestovní ruch mají muzea a galerie. [18, s. 24]

Podstatnou součástí cestovního ruchu jsou motivy cestování spjaté s náboženstvím (v Evropě s křesťanstvím). Slavnostní mše se konají na Velehradě. Cestuje se do Vatikánu, na poutní místa v Itálii (Řím) či Izraeli (Jeruzalém). [9, s. 107–108]

Sportovních a zábavních zařízení a akcí se pasivně účastní masy obyvatelstva. Patří k nim sportovní podniky, tradiční karnevaly, býčí zápasy, folklorní a historická představení, zábavní parky. [18, s. 26]

2.8.3 Realizační podmínky

Realizační předpoklady cestovního ruchu jsou nezbytné pro rozvinutí primárních zdrojů cestovního ruchu. Zahrnují komunikační předpoklady a infrastrukturu cestovního ruchu. [3, s. 477]

Doprava „Dopravní služby představují nejen významnou a rozsáhlou součást sektoru služeb, ale také základní podmínku realizace cestovního ruchu, kdy, jak vyplývá ze samotné definice cestovního ruchu, je za cestovní ruch označován pohyb lidí mimo jejich vlastní prostředí do míst, která jsou vzdálena od místa jejich bydliště, za různými účely, vyjma migrace a výkonu normální práce.“ [6, s. 31]

Ve vztahu k cestovnímu ruchu působí doprava pozitivně i negativně. V oblastech s vysokou intenzitou cestovního ruchu automobilová doprava zhoršuje životní prostředí. [18, s. 28]

Železniční doprava funguje v kontinentálním měřítku především v přepravě na dlouhé vzdálenosti [18, s. 28]. Vlaky vyšší kvality EuroCity pravidelně přes den spojují významná centra; mají řazeny vozy první i druhé třídy, nečekají na přípoje vlaků nižších kategorií [3, s. 150].

Vodní doprava (námořní, vnitrozemská) slouží jako přeprava výletní, rekreační a okružní [18, s. 29]. Pravidelná kyvadlová doprava je organizována pomocí trajektů: námořních či říčních lodí pro přepravu cestujících, vozidel a vlaků zkracujících cestu po souši [3, s. 573].

Vertikální doprava (lanovky, vleky) zpřístupnila horské oblasti, v nichž je nejvíce rozšířena. Umožnila masový rozvoj zimních sportů i letní rekreace. [18, s. 29]

Leteckou dopravu zajišťují letecké společnosti vlastními nebo pronajatými letadly. Klasická letecká společnost klade důraz na vysokou kvalitu služeb a spolupráci s dalšími subjekty. Má propracovanou marketingovou strategii a služby rozděleny do dvou či tří tříd. Letecké společnosti se sdružují do aliancí. Dynamicky se rozvíjejí nízkonákladové letecké společnosti. [3, s. 309]

Dopravou v terénu je chůze či jízda na zvířatech, např. koních, oslech, velbloudech [6, s. 31].

Ubytovací a stravovací zařízení jsou součástí základní infrastruktury cestovního ruchu [3, s. 589]. Tvoří materiální základnu, která zabezpečuje jeho realizaci [18, s. 30]. Jejich rozsah a úroveň limitují přírodní možnosti a jiné atraktivity konkrétních oblastí, jakož i zapojení do vnitrostátního či mezinárodního cestovního ruchu [18, s. 30].

Existují různé typy ubytovacích zařízení lišících se velikostí, vybaveností, umístěním, kvalitou a rozsahem služeb, segmentem hostů, přístupností [3, s. 589]. Znakem ubytovacích služeb je dočasný a přechodný ráz [6, s. 27].

Stravovací služby se považují za součást produktu cestovního ruchu. Zákazníci stravovacích zařízení hledají individuální výhody (atmosféru, pestrou nabídku, obsluhu). Stravování je atraktivitou samo o sobě. [6, s. 28]

Jídlo je důležitou součástí cestování. Dokazuje to gastronomický (kulinářský) cestovní ruch. [9, s. 37]

Nejde o cestování do prvotřídních exkluzivních restaurací. Jde o návštěvy zařízení, které přinášejí nezapomenutelný a unikátní zážitek, ať už v historických centrech měst, u moře, v přírodě, horách, a to ve všech ročních obdobích. [9, s. 39]

3 Praktická část

3.1 Rakousko jako pojem

Rakousko, země středozápadní Evropy, má s dalšími státy této geografické oblasti jednoho společného jmenovatele: prvek germánské kultury a germánského osídlení, i když slovanská přítomnost v Rakousku dosvědčuje další historické a migrační vlivy. Kulturně-historicky se země nachází na hranici mezi západoevropským a východoevropským působením. [14, s. 193]

Nejstarší období Rakouska se datuje do let 750–450 před Kristem, kdy v solných oblastech Solné komory vznikla tzv. halštatská kultura. V následujícím období se území ocitlo pod nadvládou Římanů, což připomíná Vindobona, kde údajně zemřel Marcus Aurelius. V roce 955 se markrabími Východní marky stali Babenberkové. Ti byli po bitvě na Moravském poli vystřídáni Habsburky. [14, s. 128–129]

Definitivním nástupem Habsburků na trůn v roce 1526 vznikl základ mnohonárodnostní habsburské monarchie. Po napoleonských válkách císař František I. v roce 1806 zrušil Svatou říši římskou a po Vídeňském kongresu veškerou moc soustředil do svých rukou kancléř K. W. L. Metternich. Rozdělením monarchie na Předlitavsko a Zalitavsko došlo v roce 1867 k rakousko-uherskému vyrovnání. [14, s. 129]

Další osudy státu jsou úzce spjaty s Německem. Dvanáctého listopadu 1918 vznikla Rakouská republika. Ta však byla zlikvidována anšlusem Adolfa Hitlera. Do podpisu Státní smlouvy o neutralitě patnáctého května 1955 byla země rozdělena na okupační zóny. [14, s. 129]

Prvního ledna 1995 se Rakousko stalo členem Evropské unie.

Rakousko je zemí bohatou na historii. Zejména habsburská monarchie zasahovala do dějin celé Evropy [14, s. 194]. Na jeho vývoji a historii zanechala nerasmazatelné stopy. Přitažlivost Rakouska nespočívá pouze v kulturně-historických atraktivitách; rakouská krása a jedinečnost tkví i v přírodních podmínkách (má Alpy, jezera, přírodní rezervace a parky) či lázeňství, jež znásobuje atraktivitu této země [14, s. 122].

3.2 Rakouské Alpy

3.2.1 Horopis

Povrch Rakouska ze dvou třetin tvoří horské masivy [14, s. 124].

Alpy nezabírají celou rozlohu země. Nachází se zde i několik odlišných pohoří a krajinných celků. Východní Alpy jsou však velmi významné, neboť tvoří nejrozsáhlejší krajinnotvorný celek na převážné části rakouského území. [20, s. 7]

Dělí se na: Centrální krystalické Alpy (tvoří je masiv Silvretta, Ötztálské Alpy a Vysoké Taury s horou Großglockner, nejvyšší v Rakousku), Nízké Taury a Pustertalské Alpy. Severním vápencovým Alpám dominují Kitzbühelské Alpy a masiv Dachstein. Soustavu těchto pohoří zakončuje jihovýchodně od Dachsteinu masiv Hochschwab ve Štýrských vápencových Alpách. Na jižní hranici s Itálií a Slovinskem se rozprostírají Jižní vápencové Alpy s pohraničním pásmem Lienzkých Dolomitů a Karnských Alp. [14, s. 124]

3.2.2 Geologické složení

Alpy vznikly při alpínském vrásnění v období druhohor spolu s dalšími pohořími Eurasie (patří k nim Karpaty, Dinárské hory, Taurus, Karakoram a Himálaj). Horniny byly neobyčejně složitým způsobem stlačeny a zvrásněny. [20, s. 8]

„Tento proces byl doprovázen intruzí (neboli vnikáním magmatu do zemské kůry) roztavených hornin. Horniny pak prošly regionální metamorfózou (přeměnou) a rozlámáním v kry.“ [20, s. 8]

I když tento geologický děj není na území Evropy tak patrný, trvá v tomto gigantickém vrásovém horském řetězci dodnes [20, s. 8].

3.2.3 Vodopis

Alpy jsou významnou pramennou oblastí Evropy. Území Rakouska náleží převážně do povodí Dunaje. Výjimkou je spolková země Vorarlbersko, kde jsou řeky odvodňovány do Horního Rýna a Bodamského jezera. [20, s. 8]

Mnoho rakouských řek je horského charakteru. Jsou využívány pro náročnou vodní turistiku a sportovní rybolov. [18, s. 73]

Rakousko má neobyčejně mnoho jezer převážně ledovcového původu. Malá karová jezírka se skrývají vysoko v Centrálních krystalických Alpách. Velká jezera v okolí Solné komory – Attersee, Traunsee, Mondsee, Wolfgangsee – jsou typická pro podhůří Alp. Nemalý energetický význam pro celé Rakousko představují přehradní jezera ve Vysokých Taurách, jež nemají jinde v Evropě obdoby. [20, s. 8–9]

3.2.4 Ochrana přírody

Turistická přitažlivost Rakouska tkví zejména v jeho přírodních krásách. V zemi je řada národních parků a přírodních rezervací. Složky živé a neživé přírody vytvářejí na tomto území charakteristickou mozaiku rozmanitých krajinných typů. Ochrana přírodního bohatství stojí v popředí zájmu veřejnosti. [18, s. 73]

Stupeň ochrany	Počet v zemi	km ²	Podíl na celkové ploše (%)
Národní parky	6	2 373	2,8
Chráněná území Natura 2000	196	11 433	13,6
Přírodní rezervace	459	3 031	3,6
Chráněné krajinné oblasti	246	12 320	14,7
Přírodní parky	50	4 139	4,9
Ochranná krajinná pásma	337	85	0,1
Biosférické rezervace	4	1 887	2,2
Ostatní chráněná území	42	1 483	1,8

Tabulka 1: Chráněná území v Rakousku
Zdroj: [21]

Úřad Státní ochrany přírody organizovaný při zemských vládách jednotlivých spolkových zemí vyhláší různé stupně ochrany přírody [20, s. 10].

Na existenci chráněných území v Alpách mají místní obyvatelé různé názory. Některé jsou značně kontroverzní. Naopak lidé žijící v městských aglomeracích je hodnotí velmi pozitivně. Chráněná alpská území jsou důležitým faktorem pro rozvoj malých horských oblastí. Ratifikace Alpské konvence vyžaduje těsnou spolupráci alpských chráněných území. Její přínos spočívá ve vytvoření komplexní strategie pro ochranu přírody a udržitelného rozvoje. [22]

Vyhlášení Národního parku Vysoké Taury bylo rozloženo do deseti let. Park sestává ze tří částí: Korutany (vznikl v roce 1981), Salcbursko (vznikl v roce 1984) a Tyrolsko (vznikl v roce 1991). Oproti dříve vyhlášeným parkům v Evropě již obsahují prvek kulturního zaměření. [22]

Chráněná území mají zvláštní postavení. Zabírají více než dvacet pět procent povrchu Alp. Úroveň ochrany v nich se liší; je značně přizpůsobená kulturnímu a antropogennímu prostředí. Za méně než sto let se ochrana přírody v Alpách zprofesionalizovala. Program UNESCO „Člověk a biosféra“ je zaměřen na biosférické rezervace. Propojuje cíle ochrany přírody v jádru oblasti, pravidla a opatření pro zachování udržitelného rozvoje a zachování tradičních činností ve zbytku prostoru lokality. [22]

Na trhu cestovního ruchu existuje mnoho více či méně seriózních ekoznaček, garancí a ekocertifikátů vyjadřujících výjimečnost poskytované služby [10, s. 218].

V Evropské unii a Evropském hospodářském prostoru se úspěšně uplatnil symbol ekoznačky Evropské unie v podobě stylizované květiny. Jedná se o dobrovolný systém fungující od roku 1992. Spravuje ho Evropská rada pro ekoznačení s podporou Evropské komise, všech členských států Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. Přísná ekologická pravidla existují pro více než dvacet tři kategorií výrobků a služeb.

Ekoznačka udělovaná ubytovacím zařízením a kempům oceňuje jejich respekt k přírodě, životnímu prostředí, používání obnovitelných zdrojů energie, úspory vody, omezení odpadů a vedení personálu ke správnému přístupu k životnímu prostředí. [23]

3.3 Cestovní ruch v Rakousku

Rakouský cestovní ruch byl silně ovlivněn meziválečným vývojem. Ve třicátých letech dvacátého století začaly, navzdory hospodářské krizi, do cestovního ruchu pronikat silné kapitálové společnosti. Budovala se tradiční místa: lázně, letoviska, zařízení zabezpečující služby motoristům, s rozmachem zimní sezony i netradiční místa cestovního ruchu a speciální zařízení. V Rakousku a ve Švýcarsku se stále intenzivněji prosazovala organizační struktura cestovního ruchu. Důraz se kladl na specifickou přípravu odborníků. [13, s. 43]

Mezinárodní cestovní ruch je v Rakousku soustředěn do alpských středisek a velkých měst. Alpská střediska jsou v létě využívána k pěší turistice, horolezectví, cykloturistice či vodní turistice na divokých řekách. Atraktivní vysokohorský terén s ledovci a horskými jezery láká ročně tisíce návštěvníků. Výborně udržované lyžařské areály s lanovkami a vleky zabezpečují velký příliv turistů v zimě. Lyžařský sport – rekreační i vrcholový – ovlivňuje každodenní život rakouských obyvatel. [18, s. 73]

„Vysokohorské polohy s intenzivním slunečním svitem vytvořily předpoklady pro vznik četných klimatických lázní.“ [18, s. 74]

Lázeňská střediska jako Badgastein nebo Bad Ischl získala díky svým minerálním pramenům evropský věhlas [18, s. 74].

Zejména zimní turistický ruch je důležitým faktorem národního hospodářství. Ubytovací kapacity jsou, na rozdíl od betonových komplexů v Savojských Alpách, vytvářeny funkčně a esteticky. Příjemně doplňují tradiční venkovskou zástavbu v alpských údolích. Hotely, penziony a ubytovny se často nacházejí v původních objektech, čímž vytvářejí příznivou atmosféru; tradiční alpská pohostinnost se snoubí s ochotou majitelů a zaměstnanců těchto zařízení. [24, s. 54–56]

Téměř všechny alpské oblasti se prezentují širokým spektrem turistických nabídek.

„Podle studie Evropské agentury pro životní prostředí, citované ve Čtvrté zprávě o stavu Alp, kterou vydala Alpská konvence, zimní turistika v Alpách přináší přibližně 50 miliard eur.“ [25]

Cestovní ruch není samostatným hospodářským sektorem; je stále více propojován s dalšími typickými alpskými hospodářskými odvětvími. Za zmínku stojí zemědělství a agroturismus. Není pochyb, že cestovní ruch bude i v budoucnu ovlivňovat zachovávání tradic a udržování života. [25]

Obrázek 4: Důsledky globálního oteplování v nižších nadmořských výškách Serfaus-Fiss-Ladis, 1 200 metrů nad mořem, 3. února 2014. Vlastní foto

Některé aspekty návštěvnosti a turismu lze považovat za výzvu pro zachování udržitelnosti života. Zřizování pohodlných cest využívaných osobními automobily působí necitelně na životní prostředí zejména v hlavní sezoně – emise, znečišťující látky a hluk zatěžují alpské životní prostředí. Nerovnoměrně rozložená sezona vytváří ekonomický tlak především na ubytovací zařízení nižších kategorií. [25]

Globální oteplování je další příčinou možných změn v udržitelnosti cestovního ruchu alpských oblastí. Změna klimatu může negativně dopadnout na lyžařský cestovní ruch. Střediska nacházející se v nižších nadmořských výškách ji zaregistrují jako první. Možná však přinese větší prostor pro letní aktivity. Nabídky cestovního ruchu se mohou zaměřit na hosty utíkající z teplých měst do vyšších poloh s chladnějšími teplotami. [25]

3.4 Alpský svaz (Alpenverein)

3.4.1 Historie

V roce 1862 byl ve Vídni založen Alpský spolek (*Österreichischer Alpenverein, ÖAV*). Cílem spolku bylo rozšiřovat znalosti o Alpách, podporovat lásku k nim, usnadnit jimi cestování. Roku 1869 němečtí a rakouští horolezci v Mnichově pro německy mluvící prostor založili Německý Alpský spolek (*Deutscher Alpenverein, DAV*). Stavěl chaty, budoval stezky, vzdělával horské vůdce. Staral se o obyvatelstvo. V roce 1873 oba spolky splynuly. Vznikl Německý a rakouský alpský svaz (*Deutscher und Österreichischer Alpenverein*). Jeho aktivity se rozšířily o vytváření map, kulturní činnosti a bádání. [26]

Na počátku první světové války svaz vlastnil tři sta devatenáct chat s více než osmi tisíci pěti sty lůžky na spaní. Nejlepší mapy Východních Alp pocházely z rukou zručných kartografů tohoto spolku. [26]

Po první světové válce vzrostl význam ochrany alpské přírody a péče o ni. Stanovy spolku byly v roce 1927 rozšířeny o „zachovávání původnosti a krásy velehor“. Za účelem vyhlášení přírodního parku věnoval Albert Wirth spolku čtyřicet kilometrů čtverečních půdy v oblasti Großglockner-Pasterze. Další dvě stě osmdesát kilometrů čtverečních Vysokých Taur získal spolek ve třicátých letech dvacátého století ze státního vlastnictví. Základní kámen Národního parku Vysoké Taury byl položen; k jeho vyhlášení však došlo až v roce 1981. [26]

Protižidovské proudy zavedly ve většině rakouských sekcí spolku „árijské paragrafy“. Po připojení Rakouska k Německu se DAV stal odborem pro horolezectví v Říšském svazu. Ten sloužil výhradně pro cvičení osob v rámci prosperity Třetí říše; ostatní horolezecké svazy byly zakázány. Periodicky stěhované sídlo spolku zůstalo po roce 1938 v Innsbrucku. [26]

Po druhé světové válce byla existence svazu soudně prosazena u ústavního soudu. Rozvíjelo se zejména sportovní lezení. Zvýšila se ochrana životního prostředí, stejně jako počet členů spolku. [26]

Díky novým službám, širokému nadšení pro zdravý pohyb, práci s mládeží, významu chat a cest se počet členů svazu od počátku devadesátých let minulého století dále razantně rozrůstá [26].

3.4.2 Johann Stüdl

Celoevropské alpinistické hnutí je spojováno s německým obchodníkem Johannem Stüdlem. Žil v druhé polovině devatenáctého století na Malé straně. Byl velkým milovníkem alpinismu a velmi zdatným organizátorem. [27]

V květnu 1869 on, Carl Hofmann a tyrolský farář Franz Senn založili DAV. V roce 1870 byl i zakladatelem sekce Praha DAV. [27]

Praotec horolezectví, jak bývá Stüdl označován, je v mnoha historických pramenech nazýván „vládcem Glockneru“. Zlomovým se pro něj stalo léto 1867, v jehož průběhu se spolu s bratrem poprvé objevil ve východotyrolské obci Kals. Jižní strana Großglockneru mu učarovala a zpečetila jeho celoživotní vztah k horám. V dalších letech se svými partnery podnikl řadu prvovýstupů v oblasti Großglockneru. V jednom roce dokonce vystoupali na nedostupná horská sedla a třináct vrcholů. [27]

Zakládal školy horských vůdců, pozvedal životní standard v chudých horských vesničkách. Všude byl zván a vřele vítán. Z vlastních prostředků na jižní straně Großglockneru financoval po něm pojmenovanou první postavenou chatu. Tato chata, i když v jiné podobě, tam stojí dodnes. [27]

3.4.3 Současnost

ÖAV má v současné době více než pět set tisíc členů. Je největším horolezeckým sdružením Rakouska. [28]

Podporuje a provádí sportovní činnosti v horách – turistiku, horské výstupy, lezení, skialpinismus a trendové sporty. Vzdělává a školí odborníky. Prosazuje koncept bezpečného provádění sportu. Klade důraz na poradenství, kvalitně připravené mapy, odborné časopisy a internetové služby. Aktivně se angažuje v programech pro rodiny. Má vlastní program pro seniory. Pečuje o dětské a mládežnické skupiny či prázdninové tábory. Podporuje udržitelnost cestovního ruchu ve vztahu k zážitkům v přírodě a horách. Podílí se na ochraně životního prostředí. Cítí se být advokátem Alp. Prosadil si právo zasahovat do uspořádání alpského prostoru. Angažovaní členové se podílejí na zalesňování hor a spolupracují na projektech ochrany přírody. [28]

3.5 Alpská konvence

Alpská konvence představuje zásadní milník v historii ochrany životního prostředí. Cílem mezinárodní dohody alpských států a Evropské unie je prosazování udržitelného rozvoje, ochrany Alp a zájmů lidí, kteří na jejich území žijí. [29]

„Alpská konvence se zaměřuje na nejdůležitější aspekty života v Alpách: na cestovní ruch, dopravu, ochranu přírody, územní plánování, energetiku, zemědělství v horských oblastech, horské lesy a na změny klimatu, populaci a kulturu.“ [29]

Alpy jsou jednou z nejvýznamnějších destinací na světě. Ročně do nich zavítá více než sto milionů návštěvníků, což je asi devětkrát více než počet registrovaných trvale žijících obyvatel na tomto území. Cestovní ruch je zdrojem velkého bohatství. Infrastrukturou a počtem návštěvníků však působí na vysokohorskou krajinu. Výstavba energetických zdrojů a rostoucí emise oxidu uhličitého zatěžují alpské oblasti. [29]

V uplynulých letech se průměrná délka pobytu návštěvníků Alp zkrátila o půl dne na tři až čtyři dny. Počet přenocování ale zůstává na stejné úrovni. Znamená to, že hosté přijíždějí častěji, ale na kratší dobu. Na příjezdových komunikacích tak vládne větší provoz. [29]

Udržitelný rozvoj cestovního ruchu by měl respektovat životní prostředí a zájmy lidí žijících v Alpách. Součástí Alpské konvence je samostatný protokol o cestovním ruchu. Jedná se o právní základ pro opatření přijatá na vnitrostátní, regionální a místní úrovni. Jeho cílem je zajistit udržitelnost cestovního ruchu v Alpách prostřednictvím podpory veřejné dopravy, zvyšování dostupnosti turistických center, propagace místní kultury využívající regionální suroviny a domácí výrobky, rozvoje agroturismu. S míst-

ními znalci se některé projekty úspěšně realizují. Jde např. o „*Horolezecké vesničky – Bergsteigerdörfer*“. [29]

3.5.1 Horolezecké vesničky

Projekt „Horolezecké vesničky“ vznikl z iniciativy ÖAV. Při výběru obcí a lokalit byl kladen důraz na jejich historii, vize a budoucí rozvojové cíle. [30, s. 23]

Mnoho obcí se zaměřilo výhradně na zimní turismus. Svahy se staly předmětem velkých projektů. V jejich okolí vyrostly nádrže a kanalizace pro umělé zasněžování, lanovky a hotelové komplexy pro masivní příliv turistů. Místní lidé jsou tak stále více závislí na rozšiřujícím se vlivu velkých kapitálových společností. [30, s. 23]

Vesničky, které se rozhodly pro trvale udržitelný, nezávislý a uvědomělý rozvoj, se staly součástí projektu „Horolezecké vesničky“. Přihlásily se k němu poklidné horské obce s málo obyvateli, odpovídajícím využíváním energií, harmonickým obrazem, alpskou historií, lidovými tradicemi a kompetencí. Odstartovala spolupráce v rozvoji pracovních činností, k nimž nejsou třeba rozsáhlá technická zařízení. Návštěvník má možnost strávit dovolenou v nedotčené krajině formou turistiky, horolezectví, boulderingu⁵, skitouringu⁶, túry na sněžnicích, lyžování na běžkách či sáňkování. Za špatného počasí se lze zúčastnit geologických a ornitologických procházek, navštívit důlní chodby, staré dílny a muzea. [30, s. 23]

Návštěva vesničky vytváří symbiózu: návštěvník zapomíná na starosti. Stává se z něj zákazník zajímající se o kulinářské speciality či suvenýry malých a rodinných firem, penzionů a hostinců. Právě to je praktickou náplní Alpské konvence: rovnováha mezi ochranou horských oblastí a udržitelným hospodářským rozvojem. Zachování a udržení tradičních hodnot, jakož i přiměřený rozvoj regionu, patří k hlavním cílům projektu. [30, s. 23]

3.5.2 Chráněná území

Podstatná část velkoplošných chráněných území v Alpách se nachází ve vyšších nadmořských výškách. Otázkou je tak jejich úloha při volbě životního prostoru živočichů ohrožených v níže položených lokalitách. [22]

Alpská konvence v protokolu „ochrana přírody a péče o krajinu“ nabízí možnost ekologického propojení alpských oblastí. Řešením je i zřizování chráněných území v nižších nadmořských polohách s přísnějšími pravidly pro udržování životního prostředí ohrožených druhů. [22]

⁵Lezení provozované bez lana na malých skalních blocích nebo nízkých skalách několik metrů nad zemí.

⁶Turistika na lyžích provozovaná v horách. Cílem je vyjít na lyžích na zvolený vrchol a pak sjet dolů, pokud možno v lyžařsky přívětivém sněhu.

Chráněná území jsou pevnými organizačními celky alpských oblastí, jež zajišťují ochranu ohrožených druhů. Jejich úloha spočívá i v zachování původní přírody, společenského a kulturního života a ochraně před globalizací ekonomiky a politiky. Představují útočiště pro vracející se živočichy, kteří museli na počátku minulého století svůj životní prostor opustit. [22]

3.5.3 Změna klimatu

Země se otepluje. Celosvětový teplotní nárůst od roku 1880 činí 0,85 °C. Teplota v Rakousku se od té doby zvýšila o téměř 2 °C. Nárůst průměrné teploty v Alpách je vyšší než na globální úrovni. Extrémní výkyvy počasí mají na svědomí mimořádné přírodní jevy. Obyvatelé i návštěvníci Alp čelí škodám způsobeným intenzivními bouřkami, přívalovými srážkami, záplavami či lesními požáry. Turisté registrují postupné tání ledovců. Mění se ráz horské krajiny. Jisté rostlinné a živočišné druhy se začínají vyskytovat ve vyšších polohách. To má vliv na fungování ekosystémů. Hmyz a klíšťata vyskytující se ve vyšších místech jsou příčinou různých onemocnění. To ovlivňuje zdraví, kvalitu vody, zásobování energií, zemědělství a dopravu. [31]

Pozitivní vliv bude mít změna klimatu na zemědělství a vinařství – může se obdělávat více alpské půdy. Mnoho ploch se přizpůsobí pěstování vína. [31]

Změně klimatu nelze úplně zabránit. Populaci je třeba vést k činnostem zaměřeným na zmírnění změny klimatu jak na kolektivní, tak individuální úrovni. Jedná se např. o optimalizaci energetické spotřeby, nepřehřívání domů a obydlí, tepelnou izolaci domů a staveb, využívání veřejných dopravních prostředků či přesun na krátké vzdálenosti pěšky nebo na kole. S ohledem na nové skutečnosti se má postupovat při plánování rozvoje turistického ruchu a zemědělství. [31]

Alpská konvence k tomuto úsilí přispívá zapojením jednotlivců, místní komunity, regionálních, národních a mezinárodních institucí a aktivit [31].

„Problematika změny klimatu byla vyhlášena jako jedna ze základních programových aktivit Alpské konvence, spousta pracovních skupin a platform Alpské konvence pracuje na provádění tohoto akčního programu.“ [31]

Jedním z konkrétních výstupů je Alpsko-karpatské prohlášení o přizpůsobení se změnám klimatu [31].

3.5.4 Hospodářství v Alpách

Farmářství a zemědělství hrají v horských lokalitách v rámci udržitelnosti cestovního ruchu významnou roli. Rozvoj agroturismu se odvíjí právě od těchto odvětví.

Horští farmáři a zemědělci čelí globalizaci, změně klimatu, konkurenci a tvrdým horským podmínkám. Vysoké náklady na provoz zapřičiňují nadmořská výška, strmé

svahy a extrémní počasí. Mnoho farmářů zemědělskou činnost ukončilo a odešlo z hor. Ti, co zůstali, se začali orientovat na jiný zdroj příjmů (cestovní ruch, zaměstnání v údolí). [32]

Smluvní strany Alpské konvence jsou vyzývány k přijímání opatření proti odchodu obyvatelstva z horských oblastí. Zvláštní pozornost se má věnovat výrobě kvalitních výrobků a potravin alpských farem. Někteří farmáři úspěšně podnikají. Dosáhli lepšího zhodnocení a ceny svých výrobků prodávaných spotřebitelům či do místních hotelů. Kravské mléko se úspěšně podařilo zakomponovat do typických regionálních produktů. Zemědělství v horských oblastech je jednou z nadějí na udržitelný cestovní ruch. [32]

3.6 Spolková země Salcbursko

Salcbursko se rozkládá na 7 156 km². Žije zde 538 575 obyvatel. Sestává z šesti politických okresů, z nichž jedním je hlavní město Salcburk. [33]

Země sousedí s Tyrolskem, Horními Rakousy, Štýrskem a Korutany.

Obrázek 5: Zemský znak
Zdroj: [34]

Obrázek 6: Salcbursko na mapě Rakouska
Zdroj: [34]

Salcbursko je druhou nejvýznamnější lokalitou Rakouska z hlediska zimních sportů. Turistický ruch produkuje více než dvacet procent spolkového hrubého domácího produktu. Pro české občany je nejdostupnějším turisticky atraktivním regionem. Ti se ale na celkové návštěvnosti nepodílejí více než třemi procenty. Nejvíce ho navštěvují Němci a Nizozemci. Zimní pobyty se na celkovém počtu pobytů v Rakousku podílejí dvaceti šesti procenty, letní pak osmnácti procenty. [35]

Salzach je nejdelší řekou protékající Salcburskem a rovněž jeho hlavním městem. V jejím údolí se první lidé usadili již v pravěku. Salcbursko (včetně hlavního města) obdrželo svůj název od soli, která položila základ halštatské kultury. Ta se postupně rozšířila do dalších částí světa. [36, s. 211]

Území Salcburska se skládá ze dvou rozsáhlých, velmi odlišných geologických celků: Severních vápencových Alp a Centrálních krystalických Alp. Pomyslnou hranicí mezi nimi je řeka Salzach. Salcburská pohoří jsou velmi různorodá. Země je oblíbená mezi alpinisty, lezci, cyklisty a dalšími sportovci. [37]

Nejvyšší horou je Großvenediger [33]. Převážná část území leží v poměrně značné nadmořské výšce, což skýtá výborné podmínky pro celoroční aktivity (zimní i letní sporty). Salcbursko oplývá minerálními prameny a vodopády; nacházejí se zde největší jeskyně na světě [36, s. 214].

Přírodní atraktivita Národní park Vysoké Taury o celkové ploše 805 km², 4 přírodní parky (Buchberg, Riedingtal in Zederhaus, Untersberg, Weißbach), 25 chráněných území Natura 2000, 28 přírodních rezervací [38]

Ochrana přírody Květina byla udělena čtrnácti ubytovacím zařízením, jednomu kempu a dvěma restauracím [39].

Turistické atraktivita Salcburk, Bad Gastein, Bad Hofgastein, Bischofshofen, Hall-ein, Hellbrunn, Kaprun, Mittersill, Zell am See, Krimmelské vodopády

Zimní aktivity Ledovec Kitzsteinhorn
570 lanovek, 2 000 km sjezdových tratí, 2 200 km upravovaných běžeckých tras, 36 vysokohorských běžeckých tras [40]

Letní aktivity 7 000 km cyklostezek [41], 1 800 salaší [1], 300 selských statků [42]
Salcburská salašnická stezka dlouhá 350 km, rozdělená do 31 etap [1]

Chaty Alpského svazu 35 chat. Zittelhaus na vrcholu Hoher Sonnblick je jednou z nejvýše položených chat v Rakousku. [43]

Horolezecká vesnička Weißbach bei Lofer Horolezecký park pro začátečníky i pokročilé; atributy: typické horolezecké vyžití [30, s. 9]

Horolezecká vesnička Hüttschlag im Großarl Spojení mezi Nízkými a Vysokými Taurami, vesnice uzavírající údolí Großarl s dřevěnými domy vystavěnými v jednotném neoalpském stylu; atributy: samota, klid, salaše, pěší turistika [30, s. 10]

3.7 Spolková země Tyrolsko

S rozlohou 12 648 km² je Tyrolsko třetí největší spolkovou zemí Rakouska [44]. Žije zde 739 139 obyvatel [45]. Země sousedí s Vorarlberskem, Salcburskem a Korutany. Hlavním městem je Innsbruck.

Obrázek 7: Zemský znak
Zdroj: [46]

Obrázek 8: Tyrolsko na mapě Rakouska
Zdroj: [46]

Dělí se na dvě části: větší Severní Tyrolsko a menší Východní Tyrolsko. Na hranicích Východního Tyrolska a Korutan ve Vysokých Taurách se nachází nejvyšší hora Rakouska Großglockner [44].

Tyrolsku dominují hory. Více než pět set vrcholů leží nad třemi tisíci metry nad mořem. Jde o nejatraktivnější rekreační oblast celého Rakouska. Impozantní horské pásmo utváří alpskou krajinu pěti hlavních regionů: Außerfern, Oberland, Unterland, Innsbruck a Východní Tyrolsko. Jen jedna osmina Tyrolska je obydlena. [47]

Nejdůležitější a největší řekou prodírající se horskými alpskými masivy je řeka Inn [36, s. 235].

Alpy jsou hlavním lákadlem země. Málokteré místo leží pod pěti sty metry nad mořem. Alpy zabírají téměř celou plochu Tyrolska. Jsou hlavním zdrojem příjmů z turistického ruchu [36, s. 235], přičemž čtyřicet procent hrubého domácího produktu se vytváří v Innsbrucku a jeho okolí [35]. Země je klíčovou lokalitou cestovního ruchu Rakouska, neboť leží přímo uprostřed horského masivu.

V zimě Tyrolsko navštíví čtyřicet procent všech návštěvníků Rakouska, v létě třicet procent. Příčin je mnoho. Oblast je výborně dostupná z Německa a Nizozemí. Češi se na celkové návštěvnosti podílejí zanedbatelně – v zimě dvěma procenty, v létě necelým jedním procentem. V zimě tam zavítá devadesát až sto tisíc českých turistů. [35]

Přírodní atraktivita Národní park Vysoké Taury o celkové ploše 611 km², 5 přírodních parků (Karwendel, Kaunergrat, Ötztal, Tiroler Lech, Zillertaler Alpen), 8 klidových zón, 13 chráněných území Natura 2000, 24 přírodních rezervací, geopark UNESCO Karnské Alpy [48]

Ochrana přírody Květina byla udělena osmi ubytovacím zařízením, jednomu kempu, dvěma restauracím a jednomu soukromému ubytování [39].

Turistické atraktivita Innsbruck, Fügen, Hall in Tirol, Kitzbühel, Kufstein, Längenfeld, Lienz, Trazberg, Wattens

Zimní aktivity Ledovce Hintertux, Kaunertal, Pitztal, Sölden, Stubai
1 112 lanovek a vleků, 5 270 km sjezdových tratí, 4 000 km běžeckých stop, 4 000 km upravených zimních cest [49]

Letní aktivity 23 300 km turistických cest, 5 100 km horských cyklistických cest, 1 700 km cyklostezek, 2 163 obhospodařovaných horských pastvin a salaší [49]
Orlí stezka dlouhá 413 km, rozdělená do 33 etap, vedená průvodcem [50]

Chaty Alpského svazu 38 chat; Franz-Senn-Hütte s největší ubytovací kapacitou v Rakousku, Koralpenhaus (jedna z nejstarších chat, stále v provozu), Erzherzog-Johann-Hütte (nejvýše položené ubytování v Rakousku) [43]

Horolezecká vesnička Dornauberg-Ginzling V údolí Zillertal, odjakživa horolezecká, známá již v 19. století; atributy: horolezectví [30, s. 11]

Horolezecká vesnička Sellraintal Západně od Innsbrucku, tradiční vesnice s minimem hotelových komplexů, základna jedno- i několikedenních výstupů; atributy: skialpinismus, vysokohorské túry [30, s. 12]

Horolezecká vesnička St. Jodok am Brenner 30 km jižně od Innsbrucku, nápadná harmonie krajiny (políčka s obilím odolala strukturální přeměně evropského zemědělství), zalesněné svahy s horou Olperer; atributy: horolezectví, skialpinismus, pěší turistika [30, s. 13]

Horolezecká vesnička Vent im Ötztal Druhá nejvýše položená obec ve Východních Alpách, klasická horolezecká vesnice s dlouholetou tradicí, výchozí místo tradičních výstupů na alpské vrcholky; atributy: pro příznivce lezení na ledovce a sportovně náročnou klientelu [30, s. 14]

Horolezecká vesnička Villgratental Působivé dřevěné domky, významná víska pro letní hosty, horolezce, skialpinisty a běžkaře; atributy: skialpinismus, túry na běžkách, sněžnicích, horolezectví, pěší turistika [30, s. 18]

Horolezecká vesnička Gailtal Údolí u pramene říčky Gail, obklopeno Lienzskými Dolomity a Karnskými Alpami, s *Karnischer Höhenweg*, oblíbenou cestou podzimních víkendů; atributy: klid, samota, salaše, pěší turistika [30, s. 19]

3.8 Komparace Salcburska a Tyrolska

Salcbursko je oproti Tyrolsku zhruba poloviční. Národní park Vysoké Taury zabírá jedenáct procent území Salcburska a pět procent území Tyrolska. Východní Alpy zaujímají dvacet pět procent území Salcburska a devadesát dva procent území Tyrolska.

Komparativní výhoda Salcburska spočívá v tom, že se zde Vysoké Taury rozprostírají ve větším měřítku než v Tyrolsku. Na území Salcburska se nacházejí četné přírodní úkazy, např. Krimmelské vodopády.

Městečko Mittersill ve svém Centru národního parku prezentuje Vysoké Taury různými způsoby (ve Světech národního parku, v zážitkovém 3D kině či prostřednictvím panoramatického filmu). Ročně do centra zavítá více než sto deset tisíc návštěvníků. Jedná se o komplexní prezentaci Národního parku Vysoké Taury. [51]

V Mittersillu sídlí Správa Národního parku Vysoké Taury. To však nic nemění na skutečnosti, že Tyrolsko je nejhornatější rakouskou spolkovou zemí.

3.8.1 Salcbursko

Nejen v poměru k velikostem obou zemí, ale i v absolutním vyjádření, má spolková země Salcbursko větší počet chráněných území Natura 2000. Důvodem jsou nižší, biologicky rozmanité nadmořské výšky. Rovněž počet přírodních parků ve srovnání s podstatně větším Tyrolskem je tam na stejné úrovni. [21]

Prestižní Ekoznačku Evropské unie získalo více ubytovacích zařízení v Salcbursku. *Naturhotel Edelweiss Wagrain* nabízí certifikovaný snídaňový biobufet. *Bachgut – Das Resort am Berg* si vybuodoval vlastní sluneční elektrárnu, která pokrývá sto procent jeho spotřeby. *Bio VitalHotel Sommerau* je postaven z přírodních surovin dle zdravotních norem. Prezentuje se přírodní kuchyní. Je vhodný nejen pro sportovce, ale i pro vyznavače jógy – denně jsou zde pořádány jógové terapie. Pokoje v *Almhotelu Forstthofalm* jsou zařízeny nábytkem z masivního dřeva bez použití lepidel a kovů. V *Alpenhof Apartments KG* je každý pokoj vybaven infračervenou kabinou. [39]

Gasteinské údolí je renomovanou oblastí platící za bránu do Národního parku Vysoké Taury a srdce Salcburska. Bad Gastein a Bad Hofgastein jsou dvě lyžařsky propojená střediska.

Celé údolí disponuje špičkovou infrastrukturou. Je propojené skibusy. Atraktivitou je tu nejdelší sjezd ve Východních Alpách s převýšením tisíc čtyři sta metrů. Platí zde *Gasteinská karta* nabízející svým držitelům celoročně řadu bezplatných nebo cenově zvýhodněných služeb. Ubytování hosté mají kartu zdarma. Významné jsou Skalní termální lázně v Bad Gasteinu a Alpské termální lázně v Bad Hofgasteinu. V létě ná-

Obrázek 9: Bad Gastein

Nejvýše položený visutý most v Evropě na vrcholu hory Stubnerkogel. Vlastní foto

vštevňníky uspokojují četné cyklostezky vedoucí celým údolím, turistické cesty trasované okolo čtyřiceti obhospodařovaných salaší, feraty⁷. [52]

Gasteinské údolí je součástí *Ski amadé*. Vyznavači zimních sportů mají k dispozici *Salzburg Super Ski Card* propojující dvacet dva lyžařských regionů v Salcbursku a částečně ve Štýrsku (dva tisíce pět set čtyřicet dva kilometrů sjezdových tratí, sedm set padesát tři vleků a lanovek). Kartu lze využít i v létě. [53]

Podle Daniela Polmana je Salcbursko v porovnání s Tyrolskem hustě protkáno salašemi a selskými statky charakterizovanými zdravým životním stylem, ochutnávkou regionálních potravin, poznáváním a ochranou přírody, sportem a relaxací. Salcbursko má rozvinutou síť cyklostezek určenou pro každého vyznavače tohoto sportu. V tom převažuje nad větším Tyrolskem. Gasteinským údolím vede sedmdesát kilometrů dlouhá nenáročná cyklostezka určená pro rodiny s dětmi či seniory.

V menším Salcbursku ÖAV vlastní jen o tři chaty méně než v Tyrolsku. V Salcbursku se nacházejí pouze dvě horolezecké vesničky, z nichž jen jedna má typicky horolezecký charakter (Weißbach bei Lofer). I když je horolezectví v Salcbursku rovněž významné, nemůže konkurovat silně hornatému Tyrolsku.

3.8.2 Tyrolsko

Daniel Polman v rozhovoru zmínil, že ačkoliv dvacet pět procent plochy Tyrolska tvoří chráněná území, více těchto území je v Salcbursku. Jižní část Východního Tyrolska

⁷Jistíci ocelovými lany, stupačkami a žebříky zajištěné cesty v horském terénu. Jejich cílem je zpřístupnění náročnějšího terénu i turistům, kteří nemají zkušenosti s horolezeckými výstupy. Feraty vyžadují speciální vybavení, bez něhož je vstup na cestu nebezpečný.

na hranicích s Itálií částečně zasahuje do geoparku UNESCO Karnské Alpy. ÖAV zde vlastní Sillianer Hütte. Geopark nabízí průvodcovské služby s výkladem.

V Salcbursku žádný geopark není. Rovněž osm klidových zón je pouze v Tyrolsku. Podle Daniela Polmana jsou v nich omezeny nebo přímo zakázány určité sportovní a další aktivity kvůli ochraně životního prostředí. Jedná se o opatření týkající se omezení dopravy, výstavby lanovek, vleků a regulace návštěvnosti.

Ekoznačku Evropské unie má v Tyrolsku mnohem méně ubytovacích zařízení než v Salcbursku. *Bio & Tiroler Wanderhotel Leutascherhof* používá ekologické čisticí prostředky. Elektřinu získává z vodní a větrné elektrárny. Cílem hotelu v roce 2016 je stát se nezávislým na fosilních palivech a v následujících dvou letech snížit spotřebu energie o třicet procent. Pokoje v *DasPosthotel* jsou zařízeny nábytkem z ručně opracovaného dřeva. *Hotel Andy* využívá k výrobě elektřiny výhradně přírodních zdrojů. *Hotel Pointner* připravuje pokrmy z biologicky vypěstovaných produktů. Nabízí zejména vegetariánská jídla. *Juffing Hotel & Spa* je držitelem oficiální Bio certifikace. Používá bio kosmetické přípravky, regionální a sezonní produkty. Při ohřevu vody a vytápění se uplatňují nejmodernější ekologické technologie. Zaměstnanci jsou pravidelně školeni na řádné třídění odpadů. [39]

Z rozhovoru s Danielem Polmanem vyplynulo, že pět tyrolských ledovců prodlužuje a zkvalitňuje tamní sezonu. V tom Tyrolsko jednoznačně převažuje nad Salcburskem. Na ledovci Hintertux, jako jediném v Rakousku, se lyžuje celoročně. Na Pitztalu stojí nejvýše položená kabinková lanovka v Rakousku.

Obrázek 10: Pitztal

Na pozadí lanová dráha Wildspitzbahn na vrcholu Hinterer Brunnenkogel s nejvýše položenou kavárnou v rakouských Alpách. Vlastní foto

Lyžařské středisko Stubai bylo vyhodnoceno jako nejvhodnější místo pro rodinnou rekreaci v Alpách. Poskytují zde rozmanité služby: horští průvodci školí zájemce ve

vyhledávání osob zasypaných lavinami či v lezení na ledových stěnách. Restaurace *Eisgrat* v nadmořské výšce dva tisíce devět set metrů je nejvýše položenou manufakturou na výrobu nudlí na světě. [54]

Tyrolsko má v porovnání se Salcburskem i ostatními rakouskými spolkovými zeměmi nejpropracovanější systém karet. *Tirol Snow Card* platí v jednadevadesáti lyžařských střediscích v Tyrolsku (čtyři tisíce kilometrů sjezdovek, jedenáct set vleků a lanovek) a na všech pěti ledovcích. [55]

V Tyrolsku ÖAV vlastní pouze o tři chaty více než v menším Salcbursku. Ovšem díky dvěma chatám – Franz-Senn-Hütte a Erzherzog-Johann-Hütte – lze říci, že Tyrolsko komparativně převyšuje nad Salcburskem.

Geografické předpoklady předurčily Tyrolsku vznik horolezeckých vesniček. V počtu a nárocích na fyzické výkony nepochybně převládají nad Salcburskem.

3.9 Statistika přenocování

Z výsledků statistik získaných v rámci sekundárního výzkumu vyplývá, že dovolená na **selských statcích** se těší větší oblibě v zimě. Selské statky stojí poblíž lyžařských areálů, zastávek skibusů nebo sportovních zařízení. Mnohé se nacházejí přímo na sjezdových tratích. Tím jsou pro návštěvníky atraktivní.

Země	Zima 2015	Léto 2015
Selské statky (soukromé pokoje)		
Salcburko	236 335	193 243
Tyrolsko	312 443	254 940
Kempy		
Salcburko	93 540	514 719
Tyrolsko	285 913	1 083 226
Hotely		
Salcburko	8 193 413	7 400 312
Tyrolsko	15 878 888	12 870 818
Soukromí (ne selské statky)		
Salcburko	430 007	276 983
Tyrolsko	1 001 730	589 125

Tabulka 2: Počty přenocování
Zdroj: [56], [57]

V zimě 2015 zde Tyrolsko překonalo Salcbursko o sedmdesát šest tisíc sto osm přenocování. Tento rozdíl se v létě téhož roku snížil na šedesát jeden tisíc šest set devadesát sedm přespání. V tomto ukazateli Tyrolsko vítězilo nad Salcburskem. Vzhledem k rozdílné rozloze obou zemí není tato diference příliš velká. V Salcbursku (Tyrolsku) bylo

v zimě 2015 realizováno o dvacet dva (dvacet tři) procent přenocování více než v létě téhož roku. Selské statky v Tyrolsku zaznamenaly za obě období celkem o třicet dva procent přespaní více než selské statky v Salcbursku.

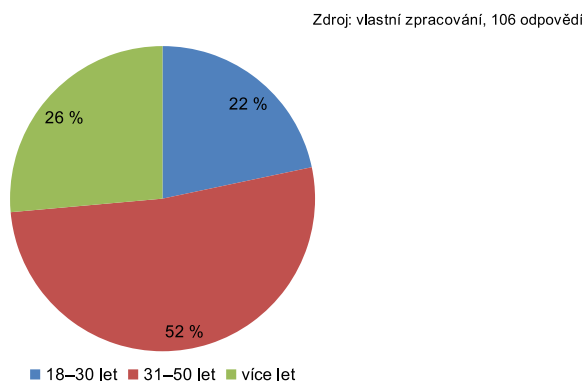
V počtu přenocování v **kempech** mělo převahu Tyrolsko. Většina kempů se nachází v srdci Alp, v turisticky přitažlivé krajině. Některé kempy nabízejí celoroční ubytování. Většina však slouží pro ubytování v letním období. Počet přenocování v salcburských (tyrolských) kempech v zimě činil osmnáct (dvacet šest) procent z počtu přenocování v létě.

Hotely jsou v obou zemích celoročně nejvíce využívanými ubytovacími objekty, a tak dosáhly vedoucího postavení v počtu přenocování. Více návštěvníků přijíždí do Alp v zimě, což se projevilo na počtu přenocování v této části roku. Salcburské (tyrolské) hotely vykázaly v zimě o jedenáct (dvacet tři) procent přenocování více než v létě.

Přenocování v **soukromí** lidé vyhledávají převážně v zimním období; v Salcbursku v počtu přenocování vítězí zima nad létem o padesát pět procent, v Tyrolsku o sedmdesát procent.

3.10 Dotazníkové šetření

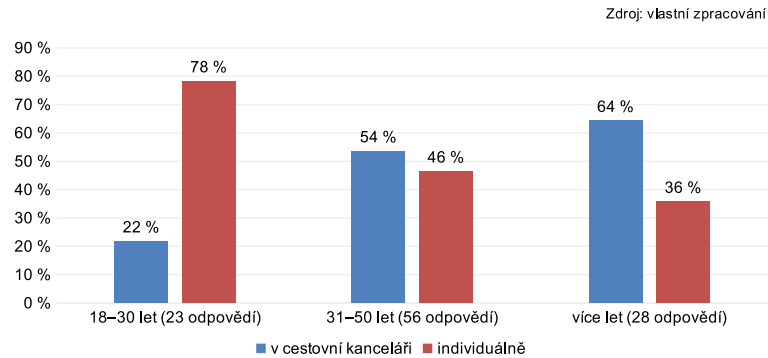
V dotazníkovém šetření na otázky odpovědělo sto šest respondentů z Nové Paky a okolí. Dotazovaní mohli v některých otázkách zvolit více odpovědí. Ankety se zúčastnilo šedesát dva žen a čtyřicet čtyři mužů. Nejvíce tázaných, padesát dva procent, bylo ve věku třicet jedna až padesát let.

Graf 1: Kolik je Vám let?

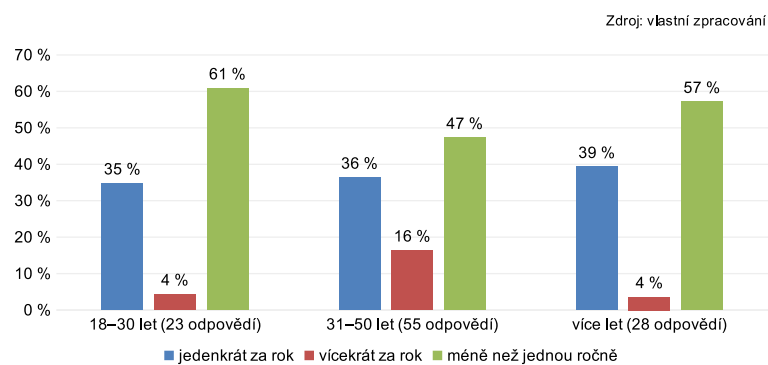
Návštěvníci ve věku **do třiceti let** si nejčastěji zajišťují dovolenou individuálně. Méně pak využívají služeb cestovních kancelářů. Ideální délka dovolené je delší než pět dní, frekvence návštěvnosti méně než jedenkrát ročně. Ze zkoumaných alpských oblastí ani jednu neupřednostňují. V zimě tam jezdí kvůli sjezdovému lyžování a snowboardingu, v létě kvůli turistice a cykloturistice. Občas chtějí poznávat nová místa.

Z historického hlediska je více zajímavá Salcbursko a město Salcburk, které rádi navštěvují. V Salcbursku jsou pro ně atraktivní lyžařská střediska Kaprun a Zell am See (to i v létě), v Tyrolsku Kitzbühel a Stubai. Horolezectví provozuje malá skupina turistů, zřejmě pro jeho náročnost a specifičnost.

Graf 2: Jak si zajišťujete dovolenou v rakouských Alpách?

Návštěvníci ve věku **do padesáti let** si zajišťují dovolenou jak individuálně, tak prostřednictvím cestovních kanceláří. Obě alpské oblasti preferují téměř stejně. Tráví tam dva až pět, ale i více dní. Přijíždějí raději v zimě za sjezdovým lyžováním a snowboardingem. V létě jsou k příjezdu motivováni turistikou a cykloturistikou. Většina z nich do alpských oblastí zavítá méně než jednou ročně, nezanedbatelná část však i jedenkrát ročně. Z historického hlediska jsou pro tuto skupinu zajímavé obě země. Poznávání nových míst ale není středem jejího zájmu. V Salcbursku ji nejvíce zajímá Salcburk, lyžařské oblasti a v létě Zell am See. V Tyrolsku vyhledává nejčastěji Innsbruck, místa pro lyžování a Großglockner. Horolezectví se příliš nevěnuje. Ráda ochutnává speciality místních gastronomických nabídek obou zemí.

Graf 3: Jak často jezdíte do těchto oblastí?

Návštěvníci **starší padesáti let** využívají spíše služeb cestovních kanceláří. Více cestují v létě, i když ani zimu neopomíjejí. Je jim jedno, kam jedou (zpravidla méně

než jednou ročně, někdy i jedenkrát ročně). Ideálně tam stráví dva a více dní. Rádi sportují. V zimě provozují sjezdové lyžování a snowboarding, v létě turistiku a cykloturistiku. Zajímá je historie obou zemí. Občas rádi poznávají nová místa. V Salcbursku vyhledávají Salcburk, lyžařské oblasti a Solnou komoru. V Tyrolsku se v létě procházejí po horách. V zimě využívají lyžařské oblasti. Horolezectví zde téměř neprovozují.

3.11 Řízené rozhovory

Cestovní kancelář Hoška tour se v oblasti organizovaných zájezdů pohybuje více než dvacet pět let. Organizuje především poznávací zájezdy např. formou pěší a vysokohorské turistiky, cykloturistiky.

Autorka práce si rovněž krátce promluvila s klienty cestovní kanceláře. Ověřila si tak jejich spokojenost s jejími službami. Poznávací zájezdy mají spíše náročnější charakter. Ne všem klientům nasazené tempo vyhovuje. Stálá klientela je navyklá na daný rytmus. Noví turisté lačnicí po poznávání si občas stěžují na celkovou fyzickou náročnost nabízených programů. U cyklistických zájezdů a vysokohorské turistiky jsou v katalogích uváděny stupně obtížnosti. Ty někdy neodpovídají skutečnosti.

Milena Jarošová má letité zkušenosti s organizací typicky lyžařských zájezdů do spolkových zemí Salcbursko a Tyrolsko. Podílí se i na řadě školních projektů. Zájezdy pořádané Milenou Jarošovou do alpských oblastí jsou výhradně pětidenní. Jezdí se autobusy firmy AD-Zikmund. Účastníci zájezdů bydlí v soukromí s vlastním stravováním nebo v mládežnických ubytovnách s polopenzí. Cena za osobu se pohybuje od tří tisíc pěti set do pěti tisíc dvou set korun v závislosti na stravování a počtu ujetých kilometrů. Čtyřdenní skipasy jsou nakupovány hromadně s využitím skupinové slevy.

Daniel Polman pracuje jako šéfredaktor časopisu Lidé & hory a editor webu <http://lideahory.cz/>. Významně se podílí na organizaci Mezinárodního festivalu alpinismu na Smíchově a outdoorových kempů v Alpách. Pravidelně publikuje články v odborných periodikách zaměřených na sport a cestování. Je autorem cyklistických průvodců *Alpentour & Štýrsko* a *Salzkammergut*. V roce 2010 získal v novinářské soutěži první cenu za reportáž *Bike & hike expedice*. Věnuje se cyklistice, v níž dosáhl řady úspěchů, snowboardingu, alpinismu, hokeji a dalším sportům. Mnohé sportovní akce pořádá s charitativním záměrem. [58]

Pro tuto práci Daniel Polman poskytl velké množství cenných rad, odborných materiálů a zkušeností z oblasti alpinismu a udržitelnosti cestovního ruchu.

3.12 Výzkumné otázky

3.12.1 Výzkumná otázka č. 1

Co motivuje Čechy k návštěvě Salcburska a Tyrolska? Co tam dělají nejčastěji? Jde o typické oblasti masového turismu? Jakou roli v nich hraje individuální turismus?

Rozhovory s Milenou Jarošovou a Petrem Hoškou prokázaly, že nejčastějšími motivacemi k návštěvě Salcburska a Tyrolska jsou sportovní aktivity různého druhu a poznávání zajímavých míst. Tomu nasvědčuje fakt, že obě oblasti jsou alpské, tudíž přitažlivé pro sportovní vyžití. S tím souvisí i touha po poznání něčeho nového, zajímavého.

Milena Jarošová hodnotí **Salcbursko** jako zemi hornatou, která je však hornatá méně než Tyrolsko. I v nižších nadmořských výškách se nacházejí četná lyžařská střediska. Jeho nevýhodou oproti Tyrolsku je v době globálního oteplování nebezpečí absence přírodního sněhu. Jak upřesnil Petr Hoška, ve srovnání s Tyrolskem se zde nachází větší množství horských salašů lákajících k individuální letní přírodní turistice. Výhodou Salcburska je výborná dostupnost z České republiky. Masový turismus úzce souvisí se zimní sezonou, což zde dokazují přeplněná lyžařská střediska.

Tyrolsko je nejhornatější částí Rakouska. Třítisícové vrcholy, ledovce, klidové zóny a další lákadla učinily z této typicky alpské země dle statistik nejnavštěvovanější spolkovou zemi Rakouska. I přes nevýhodu větší vzdálenosti z České republiky je tato oblast u našich turistů velmi oblíbená. Nejčastěji provozovanou aktivitou jsou zimní sporty, díky nimž se mnohá střediska stala typickými místy masového turismu. V létě přijíždí turistů méně. Je to dáno tím, že fyzické požadavky na letní aktivity (vysokohorskou turistiku či cykloturistiku) jsou zde daleko náročnější než na ty zimní. Daniel Polman podotkl, že významné zastoupení tu má horolezectví, a to i díky rostoucímu počtu členů sekce Praha–Innsbruck ÖAV.

3.12.2 Výzkumná otázka č. 2

Co je nejzásadnější pro udržitelnost cestovního ruchu v Salcbursku a Tyrolsku? Jsou tyto země zajímavé z historického hlediska? Mají zdejší sportovní střediska klíčové postavení?

Salcbursko se řadí k multifunkčním zemím. Podle Petra Hošky turisté neopomíjejí navštěvovat historická místa, která jsou zde zastoupena výrazněji než v Tyrolsku.

Historické jádro Salcburku je jedinou památkou UNESCO ve spolkové zemi Salcbursko. Rozprostírá se mezi horou Mönchsberg a levým břehem řeky Salzach. Charakteristické baroko má neobyčejně jednotný vzhled. Nenásilně splývá se starší i moderní architekturou. [36, s. 216]

Obrázek 11: Wolfgangsee a Sankt Gilgen
Z městečka vede nostalgická lanová dráha z roku 1957 na vrchol Zwölferhorn.
V dáli Schwarzensee. Vlastní foto

Město v létě doplňuje jiná turistická centra (Kaprun, Zell am See) navštěvovaná především v zimě. V cestovním ruchu Salcburska má výsadní postavení.

Solná komora se rozkládá na území Horních Rakous, Štýrska a Salcburska. Součástí Solné komory je okolí Wolfgangsee a středisko Sankt Gilgen. V současné době je Solná komora jedním z nejoblíbenějších rekreačních areálů v Rakousku. [36, s. 209]

Místo disponuje obrovským množstvím cyklostezek. Vítáni jsou senioři a méně sportovně zdatní jedinci s elektrokyly, která představují novou dimenzi cyklistického sportu. Samozřejmostí jsou jejich půjčovny a nabíjecí stanice. Je zde nepočítaně gastronomických zařízení nabízejících lahůdky, např. čerstvě ulovené ryby z jezera. [59]

Petr Hoška v rozhovoru potvrdil, že salcburská část Solné komory je malá a méně významná v porovnání s jejími částmi ve Štýrsku a Horních Rakousích. Většina cyklistických zájezdů je vícedenních. Podstatou zájezdů jsou naplánované trasy. Turisté projedou celou Solnou komorou ve všech třech spolkových zemích. Wolfgangsee, jeho okolí a Salcburk bývají jednodenní záležitostí.

Tyrolsko je díky přírodním podmínkám zemí lyží, vysokohorské turistiky, horolezectví a dalších outdoorových sportů. Hlavní město Innsbruck se zdá být zajímavým. Historické atraktivity Salcburku však nedosahuje.

Innsbruck leží na soutoku řek Sill a Inn. Je významným cílem turistů. V letech 1964 a 1976 se zde konaly zimní olympijské hry. Historické jádro Innsbrucku se nachází na pravém břehu Innu. Turisticky nejzajímavější budovy jsou soustředěny v Herzog-Friedrich-Straße, Hofgasse a ulici Rennweg. [36, s. 216]

Innsbruck je branou do Alp a významnou dopravní tepnou spojující Německo s Tyrolskem. Pravidelné letecké linky startují do Salcburku, Vídně a většiny významných evropských měst.

Vysokohorská silnice *Großglockner-Hochalpenstraße* s vyhlídkou na Großglockner je velmi frekventovaná, neboť je zde velmi krátká sezona. Daniel Polman a Petr Hoška se shodli, že Češi jsou zde častými hosty. Neexistuje den, kdy by v lokalitě nezněla čeština. Tato silnice, oddělující Korutany od Východního Tyrolska a protínající Salcbursko, slouží jako panoramatická vyhlídka. Nejvyšší bod silnice je však od Großglockneru vzdálen ještě čtrnáct kilometrů. Z vyhlídky Kaiser-Franz-Josefs-Höhe k němu zbývá dalších asi pět kilometrů. Vysoká návštěvnost během relativně krátké sezony je důkazem oblíbenosti a popularity této lokality.

Großglockner je srdcem Národního parku Vysoké Taury, který se rozkládá na území Salcburska, Korutan a Tyrolska. Jak sdělil Daniel Polman, není příliš známo, že nejvyšší rakouská hora s celým okolím v Korutanech a Tyrolsku je majetkem ÖAV. Za účelem zachování majetku na věčné časy v podobě chráněného území byly úspěšně odraženy průmyslové zásahy a vytvořeny podmínky pro vznik a rozvoj národního parku.

3.12.3 Výzkumná otázka č. 3

Jaké jsou reálné předpoklady Salcburska a Tyrolska pro zachování a rozvoj udržitelného turismu?

Kvůli globálnímu oteplování bude mít **Salcbursko** problém udržet v provozu zimní lyžařská centra. Bez umělého zasněžování to nepůjde. Některé lyžařské areály se už nyní potýkají s nedostatkem sněhu. Návštěvníci přijíždějí do výše položených oblastí (např. tyrolských ledovců). Salcbursko je zemí salaší a horských chat. Udržitelnost cestovního ruchu zde bude více postavena na letních aktivitách: vysokohorské turistice, cykloturistice, agro- a ekoturismu.

Tyrolsko, země hor, si chrání přírodní bohatství. Problémem je tání ledovců a úbytek sněhu v horských oblastech. Ve srovnání se Salcburskem však díky vyšším nadmořským výškám bude tomuto negativnímu jevu déle odolávat. V zimních aktivitách je tato země stále na špici. Horolezecké vesničky jsou a budou rájem pro horolezce, skialpinisty a další vyznavače horských sportů. Vzhledem ke specifikám těchto sportů se i nadále nebude jednat o masivní formu turistického ruchu.

Milena Jarošová uvedla, že největší zájem je tradičně o tyrolské ledovce. Tyrolsko je z České republiky vzdálenější. Pokud organizuje autokarový zájezd, vždy najde mnoho zájemců. Je jí známo, že hodně lidí jezdí do Salcburska individuálně. Do Tyrolska kvůli vzdálenosti a finanční náročnosti cestují spíše autobusem. Takový zájezd vychází levněji.

Rozhovor s Danielem Polmanem ukázal, že cestovní kanceláře v České republice se výrazně zaměřují na propagaci a prodej zimní dovolené. Agro- a ekoturismus tvoří okrajovou záležitost. Teprve se vyvíjejí. Největší zájem o ně mají rodiny s malými

Obrázek 12: Sillian

Menší rodinné lyžařské středisko na hranicích s Itálií. Vlastní foto

děťmi kvůli ekologii (mladá generace ji řeší více než senioři), ceně (ubytování na statku je levnější než v hotelu), zábavě pro děti (zvířata na farmách jsou pro ně velkou atrakcí; zejména pro děti z měst jde o ideální příležitost, jak s nimi na delší dobu přijít do intenzivního úzkého kontaktu), zdravému životnímu stylu (mladé rodiny preferují pokrmy s jasným původem z farem; přesně ty během své dovolené dostanou).

O agro- a ekoturismus se zajímá specifická skupina lidí. Na rozdíl od České republiky s minimálním počtem farem je většina rakouských farem v celoročním provozu. Jsou u sjezdových tratí, na klidných místech, v horských oblastech s lehkou dostupností i horských vesničkách. Každý zájemce o tuto formu cestovního ruchu si zde z jejich nabídky vybere.

I cestovní kancelář Hoška tour pořádá agro- a ekoturistické zájezdy. Vyhledávají je všechny věkové kategorie, zejména senioři a rodiny s dětmi. Na kopec se dá vyjet lanovkou a přespat na často opuštěně vypadající salaši. Že zde někdo bydlí, dokazují pasoucí se krávy na loukách a džbery na mléko před domy. Na salaších klienti ochutnají podmáslí, špek či domácí chléb. Hostitelé jsou velmi vstřícní.

Podle Petra Hošky má Rakousko výbornou kuchyň a ještě lepší pohostinnost. Ta se možná více projevuje v létě než v zimě. Zima je velmi náročná na příliv turistů. V lyžařských centrech se dobře prodávají produkty mezinárodní kuchyně přizpůsobené poptávce: pizza či hamburger. V létě jsou tyto podniky zavřené. Více se prosazují rakouské speciality. Hotely a penziony se o hosty výborně starají. Většina z nich bere suroviny od místních pěstitelů, chovatelů, výrobců. Upřednostňuje regionální potraviny. Návštěvníci konzumují pokrmy, po kterých jim není špatně. Rádi na ně vzpomínají.

Obrázek 13: Typická rakouská gastronomie
Vepřová žebra, opečené brambory, kečup, dresink. Vlastní foto

Odpad se v Rakousku třídí mnohem pečlivěji než u nás. Vysypat ho někam jinam než na určené místo bývá nemyslitelné. U odpadních nádob jsou často kamery. Nikde nejsou k vidění odpadky, všude je čisto.

3.12.4 Výzkumná otázka č. 4

Jak české návštěvníky při výběru Salcburska či Tyrolska ovlivňuje jejich věk?

Dnešní senioři jsou lidé plní elánu. Většina z nich již na svých pracovištích zažila informační technologie. Umí s nimi pracovat. Zajistit si dovolenou pomocí nich pro ni není problém. Změnil se též životní styl a zdravotní péče. Prodlužuje se průměrný věk. V nabídkách cestovních kancelářů se objevují zájezdy i pro méně pohyblivé občany.

Cestovní kancelář Hoška tour každoročně organizuje zájezd lanovkami po Vysokých Taurách a Dachsteinském masivu. Lidé jimi jezdí po celém Salcbursku, části Dachsteinu a hlavně po Zell am See. Přestože návštěvnícké karty každoročně zdražují, je tento typ zájezdu velmi populární. Je příležitostí pro seniory a hůře se pohybující občany: i lidé o dvou berlích dokážou přejet desítky kilometrů lanovkami a prohlédnout si Alpy.

Pořádá-li Milena Jarošová zájezd do Tyrolska, je o něj enormní zájem. Jezdí jak mladí lyžaři, tak skialpinisté. Výprava do Salcburska se jí i kvůli nezájmu těchto skupin hůře obsazuje.

Mohlo by se zdát, že o horolezecké vesničky, horolezectví a vysokohorskou turistiku se zajímají jenom mladší ročníky. Daniela Polmana příjemně překvapil počet aktivně sportujících a do hor jezdících seniorů. Podle něj není žádná skupina lidí, která by vybočovala z průměru. Alpský svaz mnoho skupin v členských poplatcích zvýhodňuje. Slevu mají mladiství, rodiny s dětmi i senioři. Toho tyto skupiny patřičně využívají.

3.12.5 Výzkumná otázka č. 5

Kdy jezdí turisté do Salcburska a Tyrolska nejčastěji? Která země je zajímavá díky zimním (letním) sportům?

Je zřejmé, že v zimě turisté více navštěvují Tyrolsko. Je to dáno jeho charakterem, počtem přírodních atraktivit, počtem a velikostí lyžařských areálů. Sezonní vyrovnanost je patrnější v Salcbursku. Je sice menší než Tyrolsko, ale multifunkční. Letní sezona je v Salcbursku o něco silnější než v Tyrolsku.

Země	Zima 2015	Léto 2015
Salcbursko	38,0	30,9
Tyrolsko	41,6	30,5

Tabulka 3: Obsazenost lůžek (v %)
 Zdroj: [60]

Jak řekli Milena Jarošová a Petr Hoška, čeští turisté míří do spolkových zemí v zimní i letní sezoně. Lyžování je totiž sportem všech věkových kategorií, stejně jako letní outdoorové aktivity.

Období	2013	2014	2015
Zima	20 743	22 156	22 681
Léto	5 482	7 195	7 426

Tabulka 4: Počet přenocování českých návštěvníků v městečku Bad Hofgastein
 Zdroj: [61]

Cestovní kanceláři Hoška tour se výborně prodávají cyklistické zájezdy do Salcburska. Okolí Zell am See je velmi populární a vyhledávanou lokalitou s horami, jezery, přírodními i uměle vytvořenými památkami.

3.12.6 Výzkumná otázka č. 6

Existuje marketingová podpora udržitelnosti cestovního ruchu v Alpách? Jak významná je pro Českou republiku?

Pro udržitelnost cestovního ruchu v Alpách existuje dostatečná marketingová podpora. Rakouská národní turistická centrála poskytuje na vyžádání zdarma propagační materiály k požadovaným aktivitám či spolkové zemi. Stránky <http://www.austria.info/cz> jsou velmi dobře zpracované a přehledné. Dle zájmu odkazují na další stránky.

Zajímavé jsou i stránky obou zkoumaných zemí: <http://www.salzburgerland.com/cs/dovolena/index.html> (v devíti jazycích) a <http://www.tyrol.com/> (v deseti jazycích).

Jedním ze stěžejních podporovatelů cestovního ruchu v alpských oblastech je ÖAV. Nabízí služby, které Česká republika nezná. Daniel Polman potvrdil, že zájem o členství v něm je u nás velký. Sekce *Praha–Innsbruck 608* eviduje více než dvacet pět tisíc členů.

ÖAV jako jediný poskytuje unikátní pojištění platící po celém světě (mimo Arktidy, Antarktidy a Grónska) v polohách do šesti tisíc metrů nad mořem [62].

K dalším bonusům podle Daniela Polmana patří výrazné slevy na chatách, lanovkách, ve sportovních obchodech, ojedinělý registrační systém dostupný z jakéhokoliv místa na světě, jakož i kompletní servis a poradenství pro všechny druhy nehod. Členské příspěvky se odvíjejí především od věku a rodinného stavu.

Čeští sportovci a zájemci o pohyb těchto zvýhodnění v hojné míře využívají. „*Hlavně ve Východních Alpách neexistuje místo, kde by nebyli Češi,*“ pravil Daniel Polman.

ÖAV vlastní dvě stě třicet pět horských chat. S třinácti tisíci místy k přespaní je největším ubytovacím podnikem v Rakousku. Udržuje dvacet šest tisíc kilometrů cest. Provozuje dvě stě lezeckých stěn. To vše za podpory dvanácti tisíc funkcionářů a tisíců spolupracovníků. [28]

Zimní prostor je místnost v chatě, do které vede zvenčí zvláštní vchod. Může jít i o samostatný přístřešek mimo chatu. Je vybaven potřebami pro přenocování, někdy také drobným občerstvením. Lze si v něm zatopit v kamnech. K dispozici bývá plynový vaříč a nádobí. Přespává se v něm i v době, kdy je zbytek chaty uzavřen. Je buď otevřený nebo uzamykatelný speciálním klíčem, který je k dispozici na kontaktních místech ÖAV. Nemá obsluhu. Platí se do kasičky podle ceníku. [63]

Povoleno je též alpské nouzové bivakování. Jde o nouzový způsob přenocování (třeba i pod širým nebem), který slouží jako náhrada chaty nebo stanu v případě náhlého příchodu špatného počasí, tmy, zpoždění či zranění. Řeší situace, kdy turisté nemohou bezpečně sestoupit dolů do údolí. [64]

ÖAV má více než pět set tisíc členů [65]. V Tyrolsku je jeho členem více než sto tisíc lidí, v Salcbursku téměř čtyřicet dva tisíc lidí [66].

Zajímavě se jeví marketingová podpora pěti tyrolských ledovců. V podzimních měsících lze při koupi sportovního oblečení ve vybraných českých obchodech se sportovním vybavením vyhrát skipas na ledovec dle vlastního výběru. Kvůli nabídce komfortnějších služeb se mnoho lyžařských středisek ekonomicky propojilo.

3.12.7 Výzkumná otázka č. 7

Jaké je postavení českých návštěvníků v alpských oblastech?

Daniel Polman v rozhovoru uvedl, že česká klientela patří k váženým hostům. Budí obdiv svými sportovními výkony v horách. Počet Čechů ubytovaných v Alpách roste. Stejně tak tomu je v horolezeckých vesničkách.

Země	2013	2014	2015
Salcbursko	663 627	679 528	741 174
Tyrolsko	600 506	610 557	644 113

Tabulka 5: Počet českých návštěvníků
Zdroj: [67]

Podle Petra Hošky jsou Rakušané milí a přátelští lidé nerozlišující národnosti. Na alpských salaších každý dostane nějaký ten šnaps zdarma. Turisté jsou všude vítáni.

Statistiky ukazují, že čeští návštěvníci více cestují do bližšího Salcburska. V letech 2014 i 2015 byli po Němcích, Rakušanech, Nizozemcích a Britech jeho pátými nejpočetnějšími návštěvníky. V Tyrolsku kvůli větší vzdálenosti od České republiky naši občané v roce 2014 (2015) obsadili v návštěvnosti jedenácté (desáté) místo. [67]

4 Shrnutí a diskuze výsledků

Salcbursko a Tyrolsko jsou typickými alpskými zeměmi orientovanými na ochranu životního prostředí. Jejich komparativní výhoda spočívá v přítomnosti Východních Alp, čehož využívají k rozvoji cestovního ruchu. K hlavním zdrojům příjmů patří peníze z cestovního ruchu.

Salcbursko je menší než Tyrolsko. V porovnání s Tyrolskem se nachází v nižších nadmořských výškách. To zde umožnilo rozvoj agro- a ekoturismu ve větší míře než v Tyrolsku. Skialpinismus a vysokohorská turistika se v obou zemích těší podobné popularitě. Salcbursko vede v počtu chráněných území. Národní park Vysoké Taury zaujímá v Salcbursku větší část území než v Tyrolsku.

V důsledku globálního oteplování mají lyžařská střediska v nižších nadmořských výškách problémy udržet dostatečnou sněhovou pokrývku. Bez umělého zasněžování to v budoucnu nepůjde. Příležitostí se stane orientace na letní turismus.

I přes klimatické hrozby se Salcbursko těší velkému zájmu českých návštěvníků. Z České republiky je dostupnější, tudíž i navštěvovanější než Tyrolsko, což potvrzují statistiky.

Díky příznivější geografické poloze má Salcbursko v porovnání se silně hornatým Tyrolskem více kilometrů cyklostezek. Kvůli vyšším nadmořským výškám v Tyrolsku se mu počtem lyžařských středisek a kilometrů sjezdových tratí nemůže rovnat.

Salcbursko je zemí salaší. Je jich tam přibližně stejně jako v Tyrolsku, ale na menším území. Salcburská salašnická stezka nemá v Rakousku konkurenci. Je vhodná i pro rodiny s dětmi a někde i pro méně zdatné sportovce.

Země se pyšní více zařízeními certifikovanými Ekoznačkou Evropské unie než Tyrolsko. Tyto ubytovací objekty nabízejí standardní služby. Jeden podnik se prezentuje snižováním spotřeby energií. Jiný nabízí jógovou terapii.

Stejně jako v Tyrolsku zde hotely patří k preferovaným ubytovacím zařízením. V porovnání s Tyrolskem jsou zimní a letní sezona vyrovnanější. Ubytovaní na selských statcích využívají návštěvníci více v zimě. Propad jejich návštěvnosti v létě je nižší než v Tyrolsku. Kempy dominují letnímu období. Ubytovaní v soukromí je upřednostňováno v zimní sezoně. Rozdíl mezi zimou a létem není tak výrazný jako v Tyrolsku.

V počtu sekcí ÖAV (ne tak v počtu členů) Salcbursko předstihlo Tyrolsko.

Tyrolsko je větší než Salcbursko. Je hornaté z více než devadesáti procent. Zimní turismus hraje prim v příjezdovém cestovním ruchu. Nacházejí se zde populární a renomovaná lyžařská střediska. Pět tyrolských ledovců umožňuje téměř celoroční provoz zimních sportů. Existence osmi klidových zón úzce souvisí s ochranou životního prostředí. Dvacet pět procent území Tyrolska je chráněným územím. Více chráněných území je však v Salcbursku.

Díky vyšším nadmořským výškám se zde velmi rozvinulo sjezdové lyžování, skialpinismus, horolezectví a vysokohorská turistika. Země má mnoho kilometrů sjezdových tratí a běžeckých stop, lanovek a vleků.

Výjimečnost Orlí stezky, určené zdatnějším sportovcům, spočívá v tom, že jsou vedeni průvodcem vykládajícím dějiny, které ovlivnily horská pohoří. Od roku 2015 dvě hlavní trasy (bez zrušených variant a bočních tras) vedou Severním a Východním Tyrolskem. Jejich alpinistický charakter je zaměřen na to podstatné. Jen výjimečně se jde dolů do údolí. Žádná jiná trasa v Alpách nevede ve stejné nadmořské výšce podél hřebene pohoří. [68]

Tyrolsko se pyšní propracovaným systémem karet přinášejících různá zvýhodnění pro návštěvníky daných lokalit.

Počet horolezeckých vesniček je tu výrazně vyšší než v Salcbursku, což je dáno geografickými předpoklady země. ÖAV vlastní v Tyrolsku více chat než v Salcbursku; tento rozdíl je však nepatrný, vezme-li se v úvahu rozloha obou zemí.

Ekoznačku Evropské unie zde dostalo méně zařízení než v Salcbursku. Ta se ale více zaměřila na úspory energií. Zdravá strava, biopotraviny a ekologicky šetrné výrobky jsou nutným předpokladem pro její udělení.

Návštěvníci se nejvíce ubytovávají v hotelích. Rozdíl mezi zimou a létem je zde nejmenší. Soukromá ubytovací zařízení jsou nejvíce vytížena v zimě. Velké rozdíly mezi zimou a létem jsou rovněž u kempů, do nichž hosté přijíždějí především v letním období. Selské statky jsou navštěvovány hlavně v zimě.

Statistiky a dotazníkové šetření potvrdily, že pro české návštěvníky je Tyrolsko daleko. Přijíždí jich sem méně než do Salcburska, i když statistiky zaznamenávají mírný nárůst návštěvnosti.

Závěry a doporučení

Salcbursko, menší než Tyrolsko, je výborně dostupné z České republiky. Češi zaujímají páté místo v počtu přenocování. Mnohem více návštěvníků přijíždí do Salcburska z Německa a Rakouska. Země se nachází v nižších nadmořských výškách. Zejména zimní turismus je tak ohrožen kvůli potenciálnímu nedostatku sněhové pokrývky.

Přesto tato spolková země nestagnuje. Je zemí salaší. Její komparativní výhoda tkví v agro-, ekoturismu a cykloturistice. Alpy zaujímají pouze dvacet pět procent plochy Salcburska, a tak tamní vysokohorská turistika je méně rozvinutá než v Tyrolsku. Masový turismus a individuální cestovní ruch jsou v Salcbursku víceméně vyrovnané. To je dáno jeho geografii. Velký význam má historicky atraktivní hlavní město Salcburk.

Návštěvníci Salcburska nejvíce využívají služeb kvalitních hotelů. Ve srovnání s Tyrolskem je držitelem Ekoznačky Evropské unie více ubytovacích zařízení.

Tyrolsko, větší než Salcbursko, téměř výhradně hornaté, snadno dostupné z Německa a Nizozemí, je vzdálenější od České republiky. V Tyrolsku přenocovává nejvíce návštěvníků v celém Rakousku. Nejvíce jich přijíždí z Německa a Nizozemí. Čeští návštěvníci se pohybují okolo desátého místa. Komparativní výhodou jsou vyšší nadmořské výšky Východních Alp zajišťující dostatečné předpoklady pro udržitelnost cestovního ruchu v zimních měsících. V porovnání se Salcburskem se zde nachází mnohem více lyžařských středisek nabízejících nepřeborné množství návštěvnických karet poskytujících nejrůznější zvýhodnění. Velký počet horolezeckých vesniček je dán velikostí Východních Alp. Historie je zde zastoupena podstatně méně než v Salcbursku. Tyrolsko, na rozdíl od Salcburska, disponuje osmi klidovými zónami a pěti ledovci celoročně zpřístupněnými pro širokou škálu sportů.

I v Tyrolsku je hotelnictví na vysoké úrovni. V hotelích přespává nejvíce návštěvníků. Počet salaší a selských statků je zhruba na stejné úrovni jako v Salcbursku. Počet přenocování v Tyrolsku je však vyšší.

Autorka práce provedenými výzkumy potvrdila, že Tyrolsko vítězí v příjezdovém cestovním ruchu a v počtu přenocování nad Salcburskem.

Masový turismus je v Tyrolsku nejvíce viditelný v zimě. V létě se zde stále více prosazují individuální formy cestovního ruchu (agro-, ekoturismus, cykloturistika). Koncentrace návštěvníků v tyrolských horských lyžařských centrech je významná v zimě. Horolezecké vesničky a horské chaty jsou důležité pro zájemce o vysokohorskou turistiku. Roste počet členů sekce Praha–Innsbruck ÖAV. Počet příslušníků tyrolské sekce ÖAV výrazně převyšuje nad počtem příslušníků salcburské sekce ÖAV.

V udržitelnosti cestovního ruchu je Salcbursko v komparaci s Tyrolskem vyrovnanější zemí. Dle statistik jsou sezonní rozdíly v Salcbursku méně znatelné než v Tyrol-

sku. Aktivity návštěvníků provozované v Salcbursku jsou rovnoměrnějšího celoročního charakteru.

Marketingová hlediska a doporučení

Zájem o agro- a ekoturismus projevuje specifická skupina lidí. Propagačních materiálů v českém jazyce je však pramálo. Vzdělaní lidé s pozitivním přístupem k planetě Zemi i k sobě samotným by jistě rádi využili potenciálních nabídek cestovních kanceláří. V Salcbursku i Tyrolsku jsou, na rozdíl od České republiky, velmi populární **farmy**. Většina jich je v celoročním provozu. Nacházejí se u sjezdových tratí, na klidných místech, v horách s lehkou dostupností či horských vesničkách. Každý zájemce o tuto formu cestovního ruchu si zde vybere.

Jako příhodná se jeví aplikace marketingového mixu: *výrobek* – tvorba volně či těsně svázaných balíčků podle zákazníků (rodiny s dětmi, vysokohorští turisté a cykloturisté, senioři) s plnou penzí či polopenzí, ochutnávkou biopotravin, prací a přespáním na salaších či statcích, vyjížděnkami na zvířatech a péčí o ně; *cena* – závislá na dohodě se statky (vyšší v zimě, nižší v létě); *propagace* – katalogy, webové stránky, osobní zkušenosti, prezentační DVD s důrazem na emocionální stránku a genia loci daného místa; *místo* – horské oblasti více či méně přiblížené k civilizaci; *distribuce* – prostřednictvím cestovních kanceláří a touroperátorů, webových stránek, ubytovacích databází.

Citlivá a účelná marketingová podpora může být základním stavebním kamenem při přechodu od masového k trvale udržitelnému turismu.

Genius loci

V překotné době technického rozvoje, kdy člověka neustále honí vyzvánějící mobilní telefony a e-maily pronásledují obyvatele této planety doslova všude, se jedinec cítí okraden o privátní sféru. Důležité je umět se stáhnout do klidové zóny – někam, kde vládne pohoda, klid a harmonie s přírodou. Tělo i duše obvykle potřebují jeden týden na to, aby se zklidnily a uvolnily. V následujícím týdnu přichází pocit absolutního klidu. Obnovuje se tělesná a duševní konstituce. Začínají se však opět hlásit i pracovní povinnosti.

Pobyt na selském statku, umocněný čistou a neporušenou přírodou, uprostřed horských velikánů, kteří toho tolik vyprávějí o své geologické minulosti, je zážitkem nad zážitky. Idylický život na venkově, v kontrastu s přeplněnými moderními centry zimních sportů, jde ruku v ruce s horskou přírodou. Vonící seno, pasoucí se dobytek a svěží vítr z hor napomáhají vklouznout do nekomplikovaného a původního stylu života horských salašů a vesniček. Horská túra vedoucí srdcem Alp, na níž osoba občas nepotká vůbec

nikoho, navozuje pocit nicoty a bázně, jakož i absolutní závislosti na tom, jak se k ní hory zachovají – jak milosrdní budou bohové hor a nechají ji bez újmy na zdraví dojít do cíle. To vše jsou Alpy.

Použitá literatura a prameny

- [1] Na cestách do mimořádných míst 2016. *Dovolená, cestování, prázdniny v Rakousku* [online]. Praha: Rakouská národní turistická centrála, © 1995–2016 [cit. 2016-07-28]. Dostupné z: http://brochures.austria.info/cs_CZ/brochures/show/3239-Rakousko---Na-cestách-do-mimořádných-míst-2016.
- [2] ZÁVODNÁ, L. S. *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015. 107 s. ISBN 978-80-244-4576-2.
- [3] ZELENKA, J. – PÁSKOVÁ, M. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2., kompletně přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [4] KOHÁK, E. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 204 s. ISBN 978-80-85850-86-4.
- [5] MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba i naděje*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 141 s. ISBN 80-246-0769-7.
- [6] JAKUBÍKOVÁ, D. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 313 s. ISBN 978-80-247-4209-0.
- [7] BURIAN, M. Co si představit pod pojmem „udržitelný cestovní ruch“. *Bio-info* [online]. Tomáš Václavík, © 2009. 30. září 2010 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.bio-info.cz/zijte-bio/co-si-predstavit-pod-pojmem-udrzitelny-cestovni-ruch>.
- [8] NAGYOVÁ, J. Masový turismus. *Wiki CR. Informační databáze* [online]. 13. listopadu 2014 18:57 [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: <http://fim2.uhk.cz/wikicr/web/index.php/home/1-udritelnost/146-masovy-turismus>.
- [9] KOTÍKOVÁ, H. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu: nové produkty z hlediska motivace účastníků cestovního ruchu, nové trendy v nabídce turismu pro specifické skupiny, názorné příklady ze zahraničí i z České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6.
- [10] PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost cestovního ruchu*. 3., přeprac. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 335 s. ISBN 978-80-7435-329-1.
- [11] ZELENKA, J. *e-Tourism v oblasti cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2008. 237 s. ISBN 978-80-87147-07-8.

- [12] KUBLÁK, T. Horolezectví a ochrana přírody. *Horolezecká metodika* [online]. © Horolezecká metodika. 14. října 2010 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://horolezeckametodika.cz/ucebnice/ochrana-prirody/horolezectvi-a-ochrana-prirody>.
- [13] HESKOVÁ, M. *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2011. 216 s. ISBN 978-80-7373-107-6.
- [14] ŠTYRSKÝ, J. – ŠÍPEK, J. *Geografie udržitelného turismu světa v ekonomických, environmentálních a multikulturních souvislostech: metodologie moderní geografie, sociální a ekonomická geografie turismu a rekreace regionů světa, komparativní geografie a ekonomika : zdroje a možnosti destinací v regionech světa*. 6. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. 234 s. ISBN 978-80-7435-127-3.
- [15] MILOŠOVÁ, D. et al. *Modul průvodce ekoturismu a geoturismu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 158 s. ISBN 978-80-7435-330-7.
- [16] Cestovní ruch: vymezení základních pojmů, význam a negativní aspekty. *Studentské stránky o hotelnictví a cestovním ruchu* [online]. Cestovní ruch, © 2016 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://cestovniruch.studentske.cz/2009/01/vymezeni-zakladnich-pojmu-vyznam.html>.
- [17] ŠTYRSKÝ, J. *Geografie cestovního ruchu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 160 s. ISBN 978-80-7435-539-4.
- [18] HRALA, V. *Geografie cestovního ruchu*. 4., upr. vyd. Praha: Idea servis, 2002. 173 s. ISBN 80-85970-36-8.
- [19] PETRÁŠ, R. *Cizinci ve vlastní zemi: dějiny a současnost národnostního napětí v Evropě*. 1. vyd. / *Edice 20. století*. Praha: Auditorium, 2012. 255 s. ISBN 978-80-87284-32-2.
- [20] PETR, I. *Rakouské Alpy: turistika, trekking, cykloturistika + lyžařské terény : 44 túr – od Vídně po Bodamské jezero : evropské hory českýma očima*. 1. vyd. / *Průvodce po evropských horách*. Ostrava: Mirago, 2002. 212 s. ISBN 80-85922-94-0.
- [21] Nationalparks, Naturschutzgebiete & Co. *Umweltbundesamt – Perspektiven für Umwelt und Gesellschaft* [online]. Wien: Umweltbundesamt, © 2016 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.umweltbundesamt.at/umweltsituation/naturschutz/sg/>.
- [22] PLASSMANN, G. Chráněná území v Alpách a udržitelný rozvoj: Alpská konvence V. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2014, roč. 13, č. 5, s. 86–87. ISSN 1213-9459.

- [23] Ekoznačka EU – Květina. *Euroskop.cz: věcně o Evropě* [online]. Praha: Vláda České republiky, © 2005–2016 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/599/sekce/ekoznacka-eu---kvetina/>.
- [24] NĚMEC, B. *Rakousko: kapesní průvodce*. 1. vyd. / *Všechny cesty k informacím*. Praha: Computer Press, 2002. 190 s. ISBN 80-7226-710-8.
- [25] LAKOTA, T. F. Cestovní ruch v Alpách: Alpská konvence XI. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2015, roč. 14, č. 6, s. 88–89. ISSN 1213-9459.
- [26] Historie Alpenvereinu. *Alpenverein Edelweiss CZ* [online]. České Budějovice: Alpenverein Edelweiss CZ, © 2015 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.edelweiss.cz/cz/alpenverein/historie.html>.
- [27] JIRÁSKO, L. Organizovaný alpinismus, Praha a Johann Stüdl. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2007, roč. 6, č. 5, s. 40–41. ISSN 1213-9459.
- [28] Současnost Alpenvereinu. *Alpenverein Edelweiss CZ* [online]. České Budějovice: Alpenverein Edelweiss CZ, © 2015 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.edelweiss.cz/cz/alpenverein/soucasnost.html>.
- [29] REITERER, M. – VREVC, S. Jsme Alpy: Alpská konvence a cestovní ruch, část 2. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2014, roč. 13, č. 2, s. 82–83. ISSN 1213-9459.
- [30] *Horolezecké vesničky: příloha časopisu Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2014, roč. 13, č. 2. ISSN 1213-9459.
- [31] CHOMAT, G. Co znamená změna klimatu pro Alpy a jejich obyvatele: Alpská konvence VI. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2014, roč. 13, č. 6, s. 84–85. ISSN 1213-9459.
- [32] VREVC, S. Kolik krav k přežití potřebuje farmář v horách? Alpská konvence III. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2014, roč. 13, č. 3, s. 82–83. ISSN 1213-9459.
- [33] Salzburg in Zahlen. *Salzburg.eu* [online]. Salzburg: StandortAgentur Salzburg, © 2016 [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://www.salzburg.eu/de/info/zahlen.php>.
- [34] Salcbursko. *Wikipedie. Otevřená encyklopedie* [online]. 11. února 2016 1:25 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Salcbursko>.
- [35] Nemovitosti a regiony. *Alpen invest* [online]. Lanškroun: Alpen & Marks, © 2011–16 [cit. 2016-07-14]. Dostupné z: <http://www.alpen-invest.cz/cs/management/ekonomicke-a-obchodni-sluzby/>.

- [36] CZERNIEWICZ-UMER, T. – EGERT-ROMANOWSKA, J. – KUMANIECKA, J. *Rakousko*. 1. vyd. / *Společník cestovatele*. Praha: Ikar, 2004. 384 s. ISBN 80-249-0327-x.
- [37] POLMAN, D. Významná pohoří na území Salcburska. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2008, roč. 7, č. 5, s. 24–25. ISSN 1213-9459.
- [38] Natur-/Schutzobjekt suchen. *Land Salzburg* [online]. Salzburg: © Land Salzburg [cit. 2016-08-15]. Dostupné z: <http://service.salzburg.gv.at/ins/schutz/searchext?init=J>.
- [39] Tourismusbetriebe. *Das Österreichische Umweltzeichen: Ihr unabhängiges Gütesiegel für Umwelt und Qualität* [online]. Wien: Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft, © 2016 [cit. 2016-06-30]. Dostupné z: <http://www.umweltzeichen.at/cms/de/ecolabel/tourismusbetriebe/content.html>.
- [40] Dovolená Salcbursko. *Dovolená v Alpách – hotely/ubytování, lyžování nebo pěší turistika* [online]. Innsbruck: Tiscover, © 2016 [cit. 2016-08-15]. Dostupné z: <http://www.tiscover.com/at/turisticke-cile/salcbursko>.
- [41] Na elektrokoře v Salcbursku. *Dovolená, cestování, prázdniny v Rakousku* [online]. Praha: Rakouská národní turistická centrála, © 1995–2016 [cit. 2016-08-16]. Dostupné z: <http://www.austria.info/cz/aktivita-a-zazitky/cykloturistika/s-elektrokolem-na-cestach-po-rakousku/na-elektrokole-v-salcbursku>.
- [42] POLMAN, D. Dovolená na selském dvoře. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2011, roč. 10, č. 6, s. 48–49. ISSN 1213-9459.
- [43] Alpenverein chaty hlásí rekordní léto. *Alpenverein – rakouský alpský svaz, sekce Praha–Innsbruck 608* [online]. Praha: Alpy, © 2011–2016 [cit. 2016-07-08]. Dostupné z: [http://www.alpenverein.cz/detail-clanku/alpenverein-chaty-hlasi-rekordni-leto/](http://www.alpenverein.cz/detail-clanku/alpenverein-chaty-hlasi-rekordni-let/).
- [44] Überblick: Tirol in Zahlen. *Tirol Werbung Presse-Portal* [online]. Innsbruck: Tirol Werbung, © 2016. 14. ledna 2014 [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://presse.tirol.at/de/ueberblick-tirol-in-zahlen/pr165274>.
- [45] Bevölkerung in Tirol. *Land Tirol* [online]. Innsbruck: Amt der Tiroler Landesregierung [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <https://www.tirol.gv.at/statistik-budget/statistik/wohnbevoelkerung/>.

- [46] Tyrolsko. *Wikipedie. Otevřená encyklopedie* [online]. 19. září 2015 16:14 [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tyrolsko>.
- [47] Tyrolsko srdce Alp. *Dovolená v Rakousku: cestovní průvodce Tyrolskem* [online]. Innsbruck: Tirol Werbung, © 2016 [cit. 2016-08-10]. Dostupné z: <http://www.tyrolsko.cz/tyrolsko-srdce-alp>.
- [48] Schutzgebiete. *Tiroler Schutzgebiete* [online]. Innsbruck: Amt der Tiroler Landesregierung [cit. 2016-08-15]. Dostupné z: <http://www.tiroler-schutzgebiete.at/schutzgebiete.html>.
- [49] Kataloge. *Urlaub auf dem Bauernhof in Österreichs schönsten Bauernhöfen* [online]. Salzburg: Urlaub am Bauernhof in Österreich [cit. 2016-07-09]. Dostupné z: <http://www.urlaubambauernhof.at/bundesverband/home/kataloge.html#katview=817>.
- [50] Adlerweg: Weitwandern auf den Schwingen des Adlers. *Online Reiseführer Tirol: Urlaub in Österreich* [online]. Innsbruck: Tirol Werbung, © 2016 [cit. 2016-08-16]. Dostupné z: <http://www.tirol.at/reisefuehrer/sport/wandern/adlerweg>.
- [51] Nationalpark Idee begeistert Jung und Alt. *Ferienregion Nationalpark Hohe Tauern* [online]. Ferienregion Nationalpark Hohe Tauern, © 2016. 28. července 2015 [cit. 2016-06-30]. Dostupné z: <https://www.nationalpark.at/de/service/presse/detail/nationalpark-idee-begeistert-jung-und-alt/>.
- [52] POLMAN, D. Téma Gasteinertal. *Lidé & hory*. Praha: Lidé & hory, 2015, roč. 14, č. 6, s. 35–58. ISSN 1213-9459.
- [53] Salzburg Super Ski Card: Eine Karte – 25 Skigebiete. *SalzburgerLand* [online]. Hallwang: SalzburgerLand Tourismus [cit. 2016-06-30]. Dostupné z: <http://www.salzburgerland.com/de/ski-board/super-ski-card/salzburg-super-ski-card.html>.
- [54] Tyrolské ledovce. *Dovolená v Rakousku: cestovní průvodce Tyrolskem* [online]. Innsbruck: Tirol Werbung, © 2016 [cit. 2016-06-30]. Dostupné z: <http://www.tyrolsko.cz/volnocasove-aktivita/sport/lyzovani-a-snowboard/tyrolske-ledovce>.
- [55] Die Tirol Snow Card 2016–17. *Alle Tarife im Überblick* [online]. Söll: SkiWelt Wilder Kaiser – Brixental Marketing [cit. 2016-06-30]. Dostupné z: <http://www.skiwelt.at/de/tirol-snow-card.html>.

- [56] Tourismusstatistik: Zahlen, Fakten und Daten. *Land Salzburg* [online]. Salzburg: © Land Salzburg [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: <https://www.salzburg.gv.at/themen/tourismus/tourismuspolitik/tourismusstatistik>.
- [57] Tourismus in Tirol. Aktuelle statistische Erhebungen. *Land Tirol* [online]. Innsbruck: Amt der Tiroler Landesregierung [cit. 2016-06-27]. Dostupné z: <https://www.tirol.gv.at/statistik-budget/statistik/tourismus/>.
- [58] Daniel Polman. *Wikipedie. Otevřená encyklopedie* [online]. 12. července 2016 16:22 [cit. 2016-08-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Daniel_Polman.
- [59] Wolfgangsee: dovolená plná zážitků v Rakousku. *Treking. Vše o horách, trekingu, turistice a vesmíru* [online]. Ostrava: © Treking.cz. 4. května 2012 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.treking.cz/cestovani/wolfgangsee.htm>.
- [60] Betriebe, Betten. *Statistiken* [online]. Wien: Statistik Austria, © 2016. 14. ledna 2016 [cit. 2016-08-12]. Dostupné z: http://www.statistik.gv.at/web_de/statistiken/wirtschaft/tourismus/beherbergung/betriebe_betten/034891.html.
- [61] Statistik. *Bad Hofgastein* [online]. Bad Hofgastein: Marktgemeinde Bad Hofgastein [cit. 2016-08-12]. Dostupné z: http://www.badhofgastein.salzburg.at/Der_Kurort/Statistik/Uebersicht.
- [62] Pojištění – základní informace. *Alpenverein – rakouský alpský svaz, sekce Praha–Innsbruck 608* [online]. Praha: Alpy, © 2011–2016 [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <http://www.alpenverein.cz/pojisteni/>.
- [63] Výlety na Winterraumy, 1. díl. *Zdenálový osobní stránky nejen o cestování* [online]. © Zdeněk Švec. 27. listopadu 2015 [cit. 2016-10-28]. Dostupné z: <http://zdenalov.cz/vylety-na-winterraumy-dil-1/>.
- [64] Stanování a bivakování v rakouských horách. *Průvodce nejen po Alpách a Rakousku* [online]. České Budějovice: Cesty do přírody, © 2011–2013. 1. července 2014 [cit. 2016-10-28]. Dostupné z: <http://www.cestydroprirody.cz/clanky/304-stanovani-a-bivakovani-v-rakouskych-horach>.
- [65] Statistika členství v alpenverein.at v roce 2015. *Alpenverein – rakouský alpský svaz, sekce Praha–Innsbruck 608* [online]. Praha: Alpy, © 2011–2016 [cit. 2016-07-08]. Dostupné z: <http://www.alpenverein.cz/detail-clanku/statistiky-clenstvi-v-alpenvereinat-v-roce-2015/>.

- [66] Počet členů rakouského Alpenvereinu se blíží hranici půlmiliónu! *Alpenverein – rakouský alpský svaz, sekce Praha–Innsbruck 608* [online]. Praha: Alpy, © 2011–2016 [cit. 2016-07-08]. Dostupné z: <http://www.alpenverein.cz/detail-clanku/pocet-clenu-rakouskeho-alpenvereinu/>.
- [67] Tourismus Österreich nach Bundesländern. *Österreich Werbung – Markt. Wissen. Kompetenz* [online]. Wien: Österreich Werbung, © 2016 [cit. 2016-08-12]. Dostupné z: <https://www.austriatourism.com/tourismusforschung/tourismus-in-zahlen/oesterreichischer-tourismus-in-zahlen/tourismus-oesterreich-nach-bundeslaendern/>.
- [68] Orlí stezka. *Dovolená v Rakousku: cestovní průvodce Tyrolskem* [online]. Innsbruck: Tirol Werbung, © 2016 [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <http://www.tyrolsko.cz/volnocasove-aktivita/sport/letni-turistika/orli-stezka>.

Dobrý den,

prosím o vyplnění dotazníku, který poslouží jako podklad k bakalářské práci na téma:

*Geografické předpoklady rozvoje udržitelného turismu zvoleného regionu Evropy a světa
(komparace geografických předpokladů alpských oblastí
Tyrolsko a Salcbursko z hlediska udržitelného turismu).*

Za podporu předem děkuji.

S přátelskými pozdravy

Lenka Jelínková

Univerzita Hradec Králové, Management cestovního ruchu, 3. ročník

1) Jste:

žena (11) muž (12)

2) Kolik je Vám let?

18–30 (21) 31–50 (22) více (23)

3) Jak si zajišťujete dovolenou v rakouských Alpách?

v cestovní kanceláři (31) individuálně (32)

4) Kterou z uvedených alpských oblastí preferujete?

Salcbursko (41) Tyrolsko (42) líbí se mi obě stejně (43)

5) V které sezoně navštěvujete zmiňované oblasti?

letní (51) zimní (52) celoročně (53)

6) Jak často jezdíte do těchto oblastí?

jedenkrát za rok (61) vícekrát za rok (62) méně než jednou ročně (63)

7) Jaký účel pro Vás mají cesty do těchto oblastí?

sport a turistika (71) pamětihodnosti (72) poznávání zajímavých míst (73) jiné (74)

8) Jaká je pro Vás ideální délka dovolené v Salcbursku nebo Tyrolsku?

1 den (81) 2–5 dní (82) více než 5 dní (83)

9) Která oblast je pro Vás z hlediska zimních sportů zajímavější?

Salcbursko (91) Tyrolsko (92) střídavě obě oblasti (93)

10) Jaké zimní sporty v Alpách upřednostňujete?

- sjezdové lyžování a snowboarding (101) skialpinismus (102)
 jiné sporty (103)

11) Která oblast je pro Vás z hlediska letních sportů zajímavější?

- Salcbursko (111) Tyrolsko (112) obě stejně (113)

12) Jaké letní sporty ve zmiňovaných oblastech provozujete?

- turistiku a cykloturistiku (121) horolezectví (122) jiné sportovní aktivity (123)

13) Která z obou oblastí je pro Vás zajímavá z historického hlediska?

- Salcbursko (131) Tyrolsko (132) obě (133) historie mě nezajímá (134)

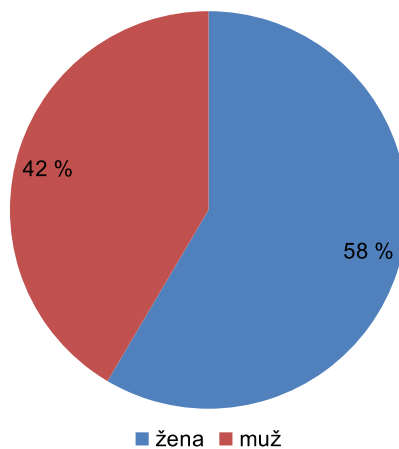
14) Co Vás přitahuje do alpské oblasti Salcbursko?

- město Salcburk (141) lyžařské oblasti (Kaprun, Zell am See apod.) (142)
 Zell am See letní (143) hotelnictví a gastronomie (144)
 Solná komora (145) horolezectví (146)

15) Co Vás přitahuje do alpské oblasti Tyrolsko?

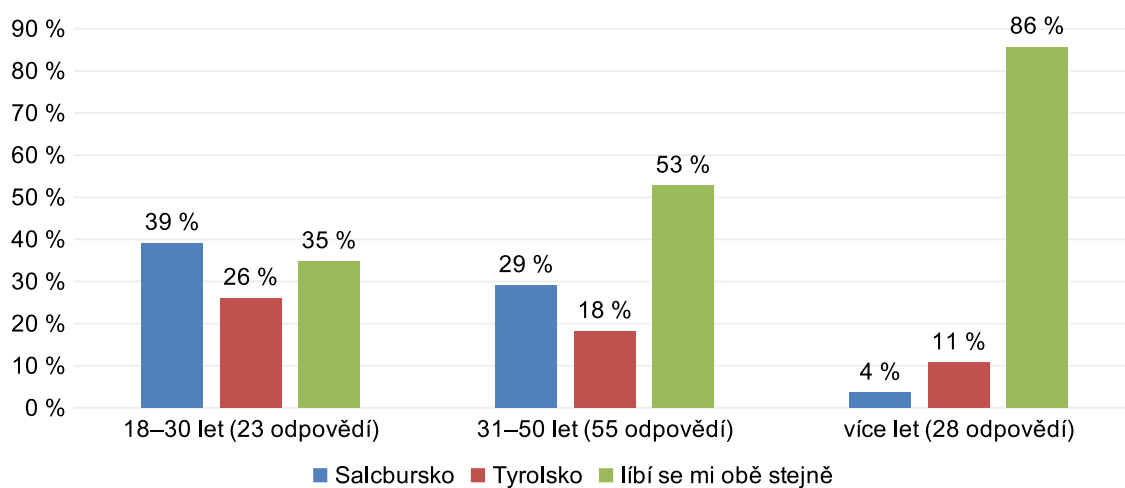
- město Innsbruck (151) lyžařské oblasti (Kitzbühel, Stubai apod.) (152)
 letní vysokohorská turistika (153) hotelnictví a gastronomie (154)
 Großglockner (155) horolezectví (156)

Zdroj: vlastní zpracování, 106 odpovědí

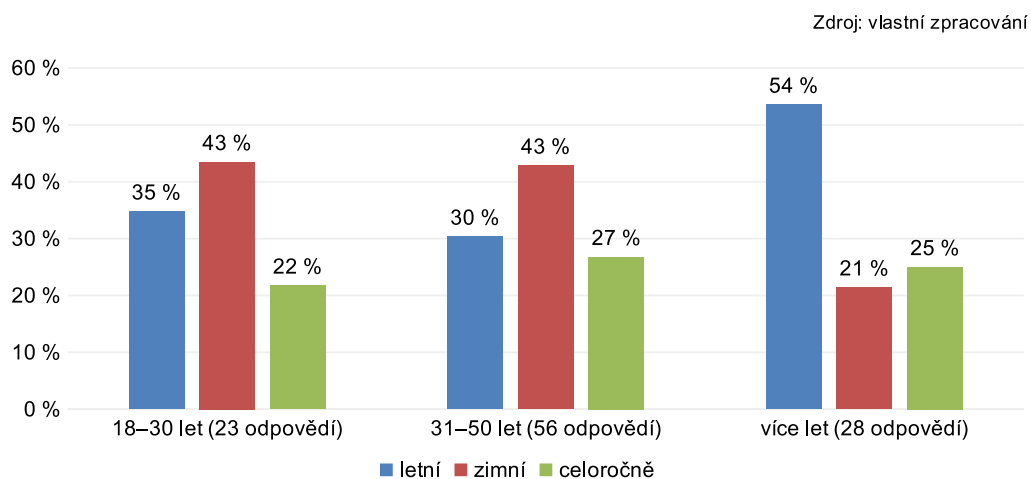

Graf 1: Jste?

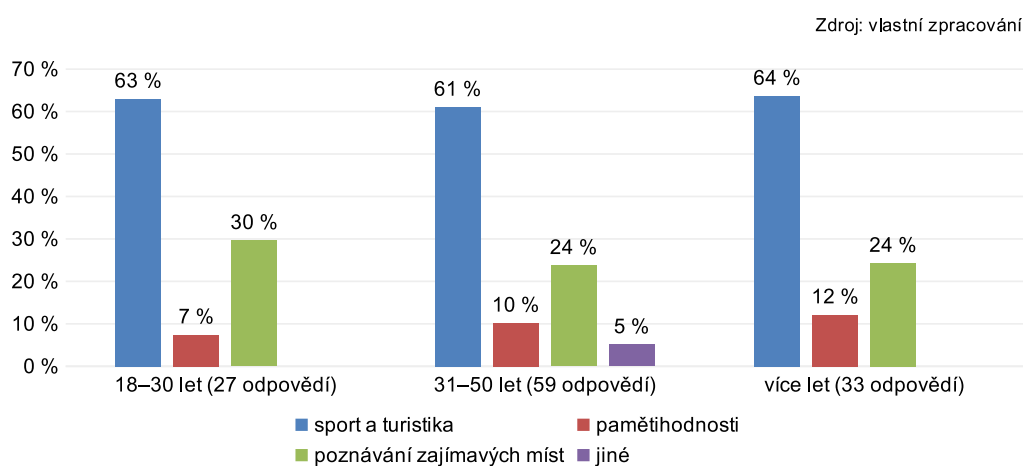
Zdroj: vlastní zpracování

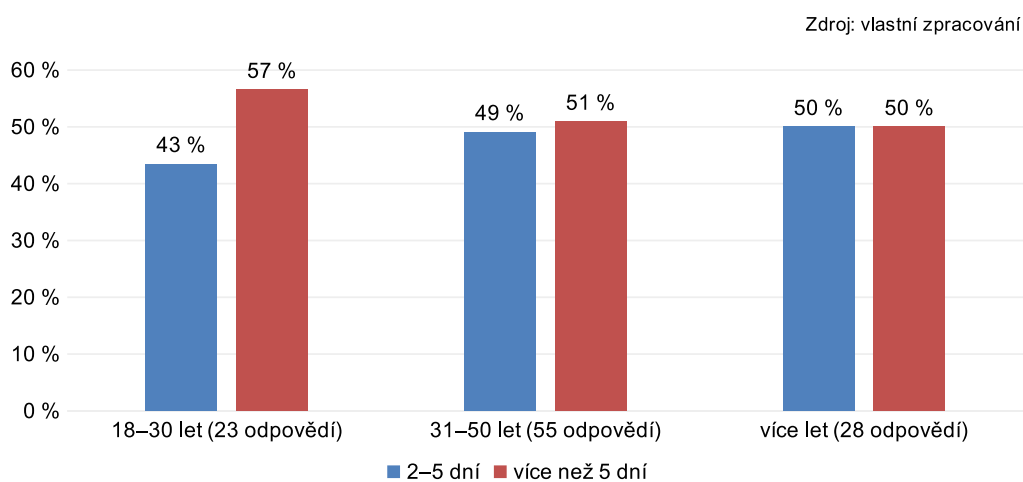
Graf 2: Kterou z uvedených alpských oblastí preferujete?

Graf 3: V které sezoně navštívujete zmiňované oblasti?

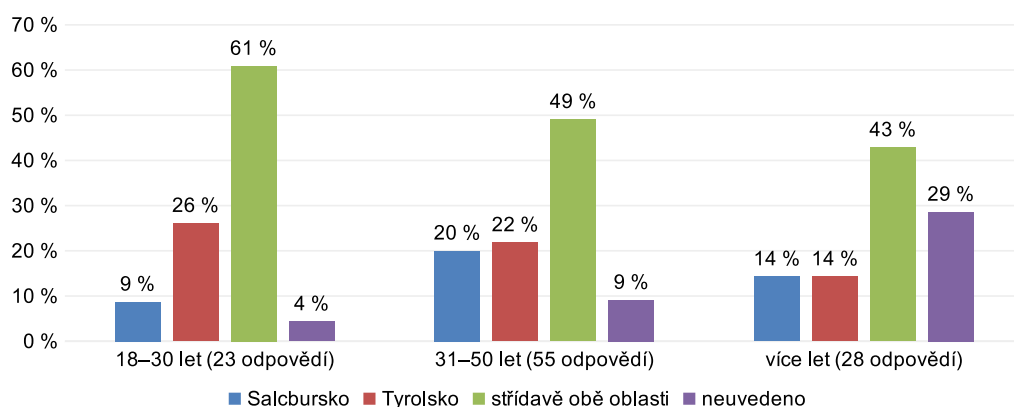

Graf 4: Jaký účel pro Vás mají cesty do těchto oblastí?

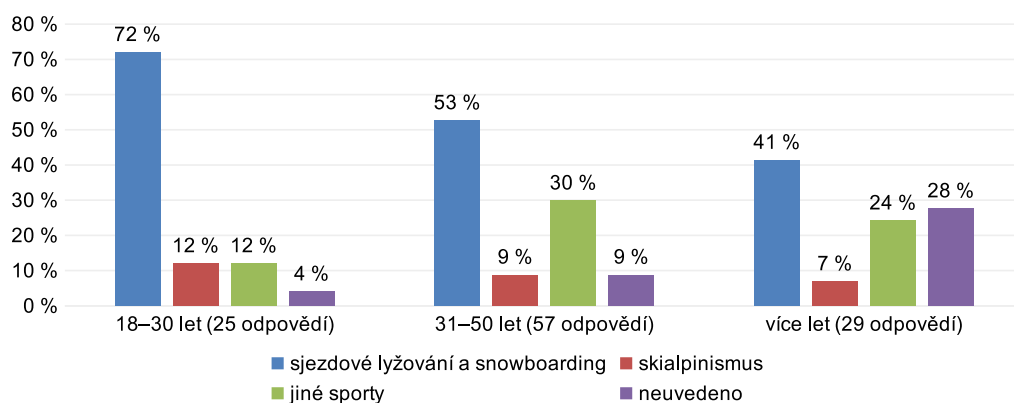
Graf 5: Jaká je pro Vás ideální délka dovolené v Salcbursku nebo Tyrolsku?

Zdroj: vlastní zpracování

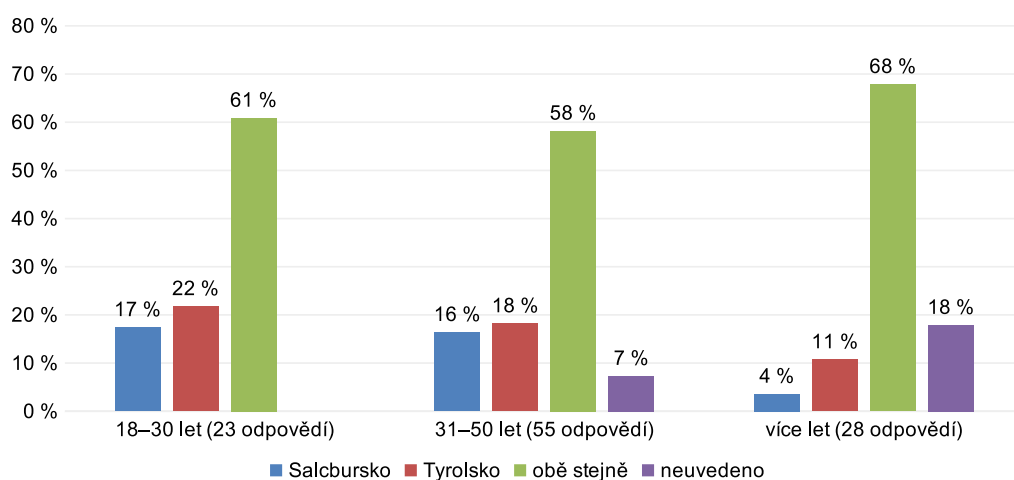
Graf 6: Která oblast je pro Vás z hlediska zimních sportů zajímavější?

Zdroj: vlastní zpracování

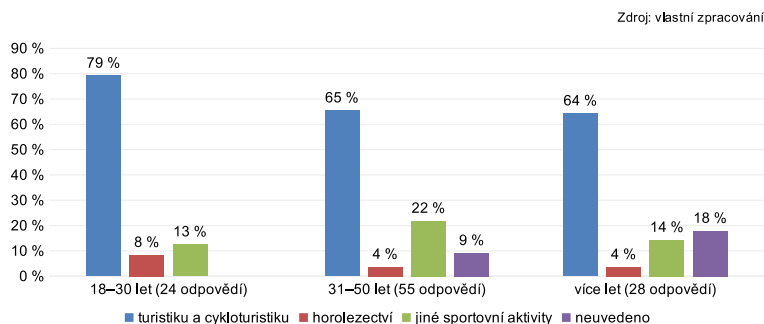

Graf 7: Jaké zimní sporty v Alpách upřednostňujete?

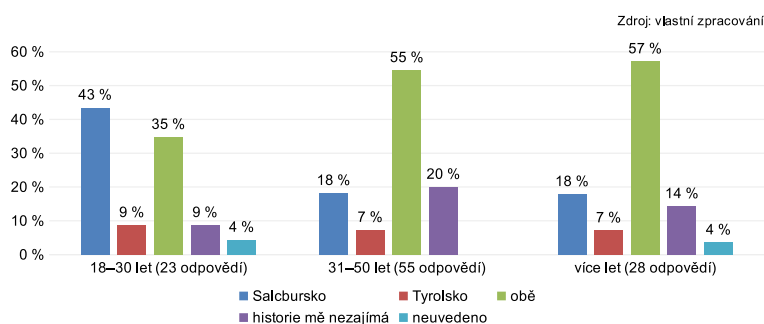
Zdroj: vlastní zpracování

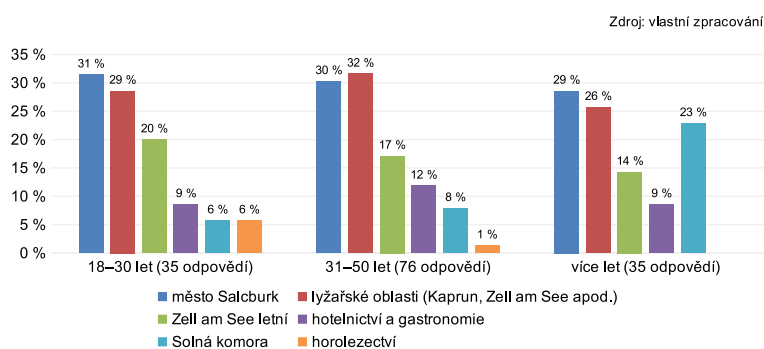
Graf 8: Která oblast je pro Vás z hlediska letních sportů zajímavější?

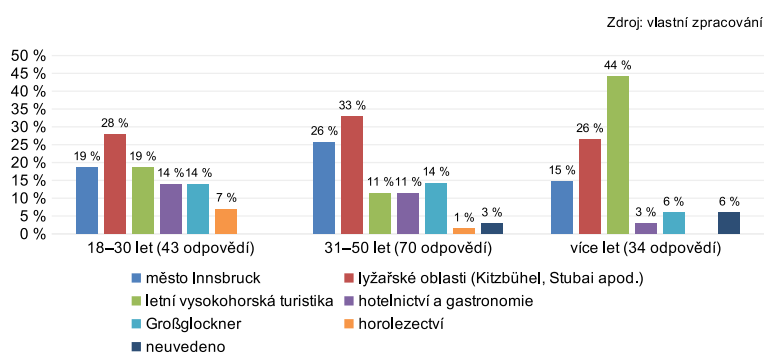
Graf 9: Jaké letní sporty ve zmiňovaných oblastech provozujete?

Graf 10: Která z obou oblastí je pro Vás zajímavá z historického hlediska?

Graf 11: Co Vás přitahuje do alpské oblasti Salcbursko?

Graf 12: Co Vás přitahuje do alpské oblasti Tyrolsko?

Univerzita Hradec Králové
 Fakulta informatiky a managementu
 Akademický rok: 2016/2017

Studijní program: Ekonomika a management
 Forma: Kombinovaná
 Obor/komb.: Management cestovního ruchu - německý jazyk
 (mcr-k-n)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Jelínková Lenka	Přibyslav 55, Nová Paka	I1300197

TÉMA ČESKY:

Geografické předpoklady rozvoje udržitelného turismu zvoleného regionu Evropy a světa

TÉMA ANGLICKY:

Geographical assumption of sustainable tourism development in the selected region of Europe and the World.

VEDOUČÍ PRÁCE:

doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc. - KRRCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Podtitul:

Komparace geografických předpokladů alpských oblastí Tyrolsko a Salzbursko z hlediska udržitelného turismu.

Podtitul anglicky:

Comparison of the geographical preconditions of the Alpine areas of Tyrol and Salzburg in terms of sustainable tourism.

Osnova:

1. Úvod
 - a) Literární rešerše hlavních použitých zdrojů
 - b) Rozvedení cíle a metodiky práce, objasnění, k čemu chce autor dojít, kde chce pokládat výzkumné otázky v daném tématu se zaměřením se na vybrané destinace obou alpských oblastí na základě následujících skutečností:
 - Tyrolsko jako nejhornatější část Rakouska má jednoznačné prvenství v zaměření se na zimní sporty. Ve spolkové zemi Tyrolsko se nachází největší počet ledovců v Rakousku. V letní sezóně převažuje vysokohorská turistika a horolezectví.
 - Salzbursko nabízí multifunkční využití nejenom v oblasti zimních a letních aktivit, ale i v rámci kultury, historie, umění a přírodních krás. Ve zdejší oblasti se nachází jeden ze šesti národních parků v Rakousku Hohe Tauern.
 - c) Výzkumné otázky v praktické části
 - d) Teoretická východiska - charakteristika nejdůležitějších pojmů vztahujících se k tématu
2. Hlavní část práce
 - a) Charakteristika území a historické minimum - potenciál rozvoje, předpoklady, udržitelný cestovní ruch.
 - b) Praktická část - zhodnocení a porovnání vybraných destinací z hlediska udržitelného rozvoje, vlastní zkušenost autora (pobyt, rozhovor s vedoucím cestovní kanceláře)
 - c) Shrnutí výsledků
3. Závěry a doporučení
4. Seznam použité literatury a internetových zdrojů
5. Přílohy - fotografie, mapy
6. Časový harmonogram
 - a) Vypracování praktické části do 31.01.2016
 - b) Vypracování hrubé verze práce do 28.02.2015

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Jiří Štyrský :Geografie cestovního ruchu projekt IKLIM vydání 2015

Iveta Hamarneh: Geografie turismu Mimoevropská teritoria. Grada.Praha 2012

CZERNIEWICZ-UMER, Teresa, Joanna EGERT-ROMANOWSKA a Janina KUMANIECKA.
 Rakousko. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2004, 384 s. Společník cestovatele. ISBN 80-249-0327-x.

PETR, Ivo. Rakouské Alpy: turistika, trekking, cykloturistika + lyžařské terény : 44 túr - od Vídně po Bodamské jezero : evropské hory českýma očima. 1. vyd. Ostrava: Mirago, 2002, 212 s. Průvodce po evropských horách. ISBN 80-85922-94-0.

SEIBERT, Dieter. Lehké třitisícovky ve východních Alpách: po cestách i pěšinách na 72 vrcholů. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 2007, 190 s. ISBN 978-80-7362-397-5.

TROUSIL, Michal a Veronika JAŠÍKOVÁ. Úvod do tvorby odborných prací. Vyd. 2., rozš. Hradec Králové: Gaudemus [i.e. Gaudeamus], 2015, 240 s. ISBN 978-80-7435-542-4.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

KOTÍKOVÁ, Halina. Nové trendy v nabídce cestovního ruchu. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6.

Podpis studenta: _____

Datum: 9.10.2015

Podpis vedoucího práce: _____

Datum: 9.10.2015